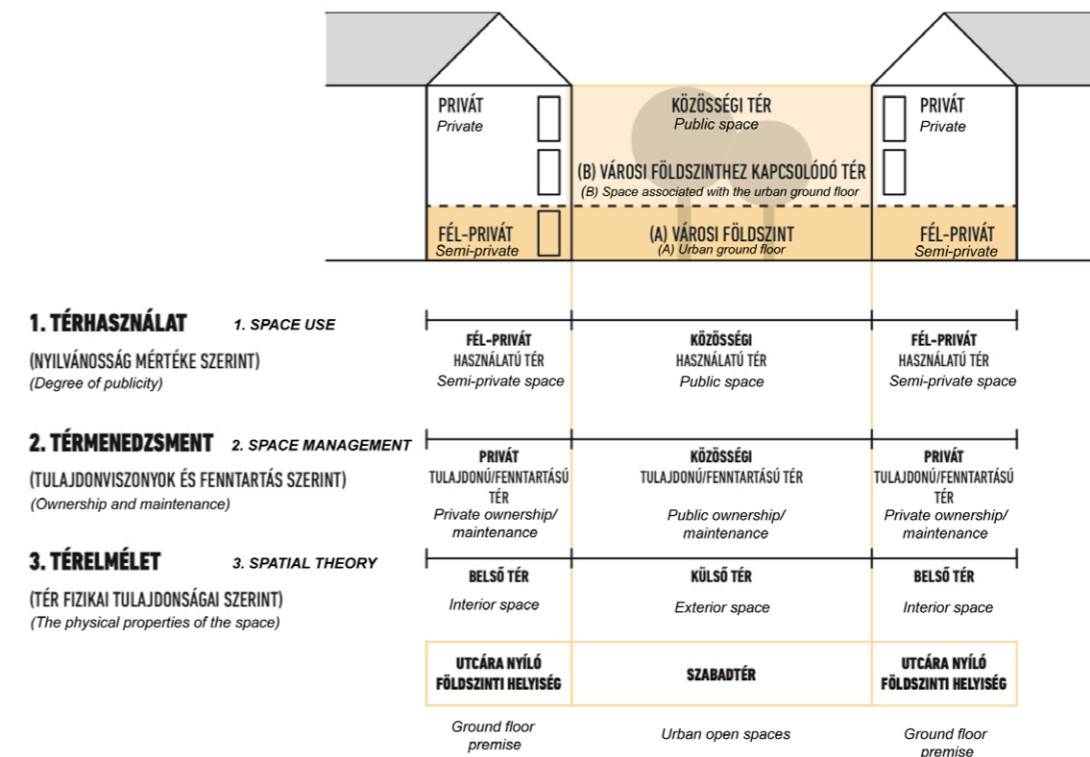

AZ ÉLHETŐ VÁROSI FÖLDSZINT OPTIMALIZÁLT KRITÉRIUMAI

AN OPTIMISED SET OF CRITERIA OF LIVEABLE URBAN GROUND FLOOR ZONE

SZERDAHELYI-NÉMETH KLÁRA

1. ábra/Fig. 1: A városi földszint definíciója / The urban ground floor
SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

ABSZTRAKT

Napjainkban fontos feladattá vált a városi élhetőség garantálása. A klímaváltozás, a társadalmi és gazdasági viszonyok állandó változása közepette is kiemelt figyelmet kell fordítani, hogy a városi lakosság otthon érezze magát a városokban. A városközponti vegyes használatú és vegyes funkciójú területeknek, bevásárlóutcáknak és főutcáknak új kihívásokkal kell szembenéznie korunkban: a vásárlói szokások folyamatos változása, az online kereskedelem térnyerése, és legújabbán a koronavírus járvány miatt megváltozott térhasználati szokások befolyásolják az élhető városi földszint, mint élettér minőségét.

A tanulmány célja, hogy összefoglalja és rendszerezze az élhető városi földszint ismérveit feltáró legfrissebb jelenkori kutatásokat. Majd a szakirodalmi feltárás alapján, az élhető városi földszint térelméleti, térhasználati és térmenedzsment ismérveit a városi környezet, utca és épület léptékében összegezzük. A feltárt ismérveket hazai szakértőkkel készült kérdőív és kvalitatív interjúk alapján a hazai társadalmi, kulturális, építészeti és klimatikus jellemzőkre alakítsuk. Ezáltal az élhető városi földszint ismérveit, a kortárs városkutatás friss eredményeit és hazai, a témával foglalkozó szakértők ismereteit egy keretbe

foglalja. A kutatás további célja, hogy segítse a városi földszinti zóna térelméleti, térhasználati és térmenedzsment típusú változásainak megértését, a spontán városfejlesztési folyamatokra adott válaszok mellett támogassa a tervezett beavatkozások azonosítását.

A szakirodalmi kutatás, összegzés, majd értékelés és a részvételi folyamat során az élhető városi földszint ismérveiről felállított kritériumrendszer segíti további kutatások indítását, vizsgálati módszerként alkalmazható, illetve városfejlesztési programok kidolgozásához, helyi közösségek tervezésben való részvételéhez nyújthat komplex, friss alapot. A kutatás eredményei elsősorban városközponti területek zártosuló beépítésű területein, főutak és utcák földszinti zónáinak fejlesztése során alkalmazhatók.

Kulcsszavak: élhető város, élhető városközpont, földszinti zóna, főutca

BEVEZETÉS, AZ ÉLHETŐSÉG ÉS A VÁROSI FÖLDSZINT

Az élhető város kifejezés fókuszában a városban élő ember áll. Az élhető város törekszik a helyi lakosok városi alapszükségleteinek eleget tenni, a biztonságigényt, a

ABSTRACT

In our present day it has become a task of great importance to guarantee the liveability of cities constantly increasing in size and density. Special attention must be paid to ensuring that the urban population should feel at home in cities even in the midst of climate change and the continual change in social and economic conditions. Areas, shopping streets and high streets of mixed use and mixed functions in city centres have to face new challenges in our era: the constant change of consumer habits, the emergence of online commerce and, more recently, the patterns of space use changed due to the coronavirus pandemic affect the quality of the urban ground floor zone as a habitat.

This study is aimed at summarising and organising the latest present-day research studies revealing the characteristics of the liveable urban ground floor zone. It then summarises the spatial theory, space use and space management characteristics of the liveable urban ground floor zone on the scale of the urban neighbourhood, the street and the building based on the review of literature. Based on a questionnaire and qualitative interviews conducted with domestic experts, it then adapts the revealed characteristics to the Hungarian social, cultural, architectural

and climatic features. It thus integrates the characteristics of the liveable urban ground floor zone, the latest results of contemporary urban research and the knowledge of Hungarian experts on the subject into a single framework. A further aim of the research is to help our understanding of the changes in the urban ground floor zone regarding spatial theory, land use and space management, as well as support the identification of the planned interventions in addition to offering responses to spontaneous processes of urban development.

The set of criteria established during the phases of reviewing the literature, summarising, evaluation and the participatory process helps the launch of further research, and it can be used as a research method while it can provide a complex and fresh basis for the elaboration of urban development programs and the participation of local communities in planning. The results of the research can be applied primarily in the city centre areas of terraced housing, during the development of the ground floor zones along main roads and high streets.

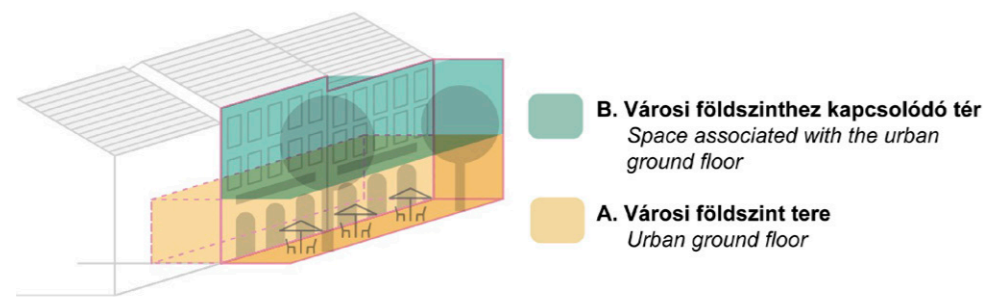
Keywords: liveable city, liveable city centre area, urban ground floor zone, main street

2. ábra/Fig. 2: A városi földszint tere és a városi földszinthez kapcsolódó tér / Space of the urban ground floor and space associated with the urban ground floor

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

3. ábra/Fig. 3: Kutatás felépítése / Structure of the research

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

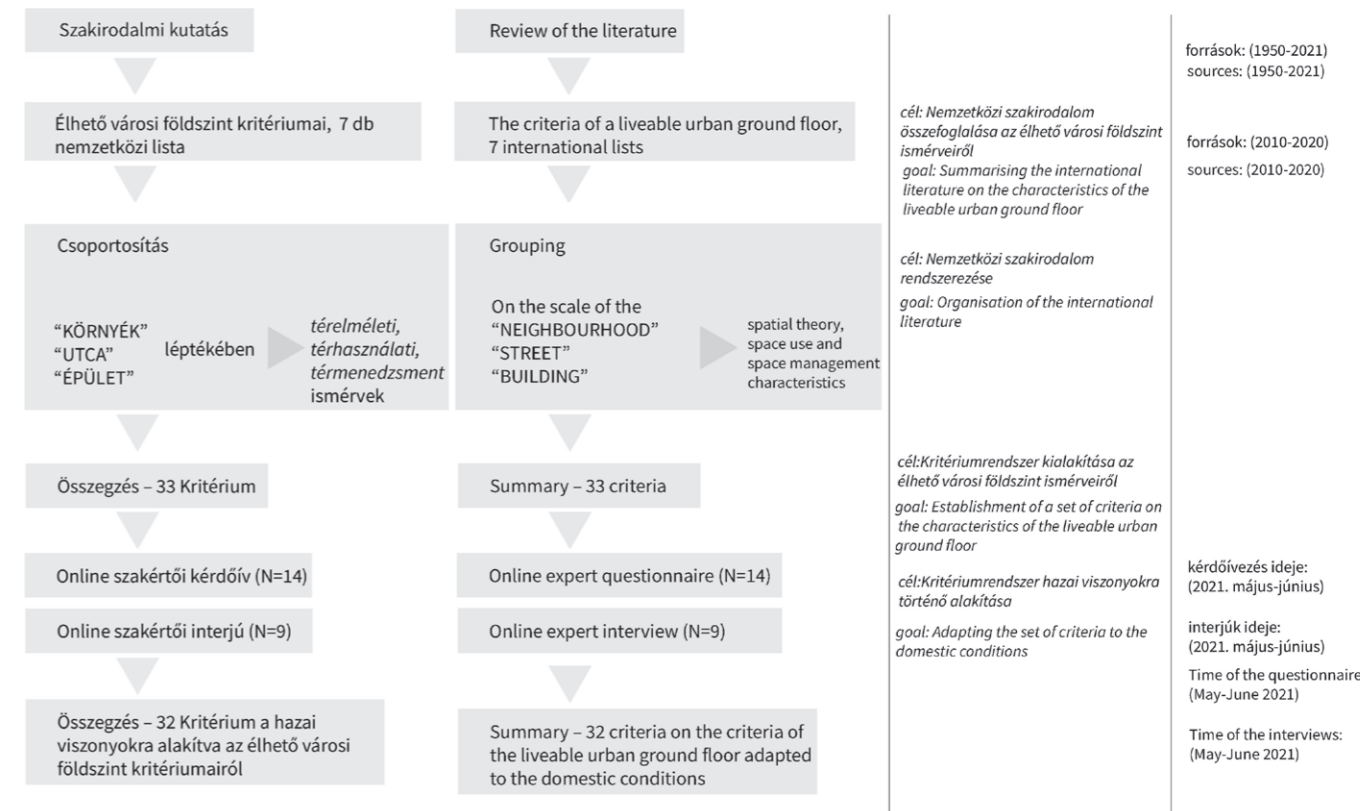
tájékoztatói szükségletet, privátszféra-igényt, a társas interakciók szükségletét, a kényelemigényt és az identitás-szükségletet egyaránt kielégíteni [1]. Jan Gehl szerint, az élhetőség négy alappillére a városokban a vitalitás, a biztonság, fenntarthatóság és az egészséges környezet [2]. Jane Jacobs szerint egy környék akkor lesz biztonságos, ha az utcát vigyázó szemek figyelik [3], míg William H. Whyte szerint az élhető köztereknek és környéküknek legalább tíz különböző funkcióval kell rendelkezniük, hogy a városi lakosság megfelelően belakja azokat [4]. A városi élhetőség fontos indikátora a jól működő földszinti zóna az épületek és az őket szegélyező szabadterek mentén.

Megközelítésünk szerint, az urbánus földszint az épület és az utca találkozásánál jön létre: Egy részét az épület földszintjén található, a közterületre nyíló félnyilvános helyiségek képezik, hozzátartozik az épület homlokzata, a kapu, a bejárat, a portál külső megjelenése, az épület előtti járdaszakasz, teraszok és zöldfelületek egyaránt [5] (141. o.). A tér fizikai tulajdonságait meghatározó *térelméleti tényezők alapján*, a városi földszint átmeneti filter tér, szegély, amely épületen belüli belső terekből, ily módon a külső tere közvetlenül nyíló földszinti helyiségekből és a hozzá kapcsolódó, épületen kívüli külső terekből, szabadterekből épül fel. *Térhasználati szempontból*, a teret használó egyén szemszögéből szemlélve: a városi földszintet a nyilvánosság mértéke alapján közösségi használatú terek és a nyilvánosság számára korlátozottan bejárható, fél-privát használatú terek alkotják. Míg a *térmenedzsmentet meghatározó* tulajdonviszonyok és fenntartási

szempontok szerint: privát tulajdonú, illetve fenntartású és közösségi tulajdonú, illetve fenntartású terekből áll, s ezek a külső és belső terek, városi léptékben és működésükben együtt értelmezendők (1. ábra).

A városi földszint érzékelését másodlagos térként befolyásolja a földszinti zóna tere fölött induló, az épület első emeletétől a második, harmadik emelet magasságáig tartó külső tér és az épület földszinti zóna fölötti, utcára néző homlokzatának ezen térhez kapcsolódó része. Ezen másodlagos tér (2. ábra - (B) városi földszinthez kapcsolódó tér) tulajdonságai befolyásolják a földszinti térben (2. ábra - (A) városi földszint tere) jelen lévő térhasználó téri percepcióját.

A kortárs városfejlődési folyamatokat megvizsgálva, a téma aktualitását jelzi, ahogyan tradicionálisan kialakult, európai városok önkormányzatai folyamatosan keresik saját városuk számára az élettel teli városközpontok, élhető városi földszint biztosítása érdekében a megfelelő fejlesztési válaszokat. Bécs városa rendszeresen foglalkozik a kérdéssel, a városi földszinti zóna élhetőségét biztosító évtizedek óta szervezi a spontán városfejlődési folyamatokat támogató tervezett beavatkozásokat [6, 7]. Bécs újonnan kiépült városrésze, Aspern Seestadt építése során is különös figyelmet szenteltek az új városrész központjában az élettel teli földszinti zóna biztosításának [8]. Zürich városában napirenden van az élettel teli földszinti zóna városfejlesztési programokkal történő támogatása, ahol a városi földszinti zóna megváltozását a térhasználati, vásárlási és kereskedelmi szokások változásával

INTRODUCTION: LIVEABILITY AND THE URBAN GROUND FLOOR ZONE

The term liveable city is focused on the humans living in the city. A liveable city endeavours to satisfy the basic urban needs of local residents, such as the need for security, the need for information, the need for privacy, the need for social interactions, the need for comfort, and the need for identity [1]. According to Jan Gehl, the four pillars of liveability in cities are vitality, security, sustainability and the healthy environment [2]. Jane Jacobs claims that a neighbourhood will be safe if the street is surveyed by watchful eyes [3], whereas William H. Whyte argues that liveable public spaces and their surroundings should offer at least ten different functions in order to be properly lived in by the urban population [4]. An important indicator of urban liveability is the well-functioning ground floor zone along the buildings and the open spaces bordering them. According to our approach, the urban ground floor zone forms where the building and the street connect: One part of it is constituted by the semi-public rooms on the ground floor of the building opening onto the public space while it also includes the facade of the building, the appearance of the gate, the entrance and the portal, as

well as the section of the pavement, the terraces and the green areas in front of the building. This temporary filter space or border is partly a public space and partly an interior with limited access to the public, which is to be interpreted as a whole on an urban scale and with regard to its functions [5] (p.141).

Based on the spatial theory factors determining the physical properties of the space, the urban ground floor zone is a temporary filter space, a border, which is made up of interior spaces inside the building, thus the ground floor rooms opening directly to the external space and the related external spaces outside the building. From the point of view of space use: the urban ground floor consists of public spaces with varied degree of public access and semi-private spaces with limited public access. While in terms of ownership and maintenance that determine space management: it consists of privately owned or maintained and community-owned and maintained spaces, which are either external or internal, to be considered all together in an urban scale and in their operation (Figure 1).

The perception of the urban ground floor zone is influenced by, as a secondary space, the outdoor space above

4. ábra/ Fig. 4: Az élhető városi földszint kritériumai a High Street UK 2020 kutatás alapján / Criteria for the liveable urban ground floor based on High Street UK 2020 research
SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

hozzák összefüggésbe [8, 9]. Míg London városa az egészséges utcák programjával igyekszik biztosítani az élhető városi utcák ismérveinek való megfelelést [10], Rotterdam belvárosára a pezsgő városi földszinti zóna kialakítása érdekében kifejezetten ezt a célt szolgáló fejlesztési stratégia készült [11].

KRITÉRIUMRENDSZER KIALAKÍTÁSÁNAK FOLYAMATA ÉS MÓDSZEREI

A kutatás célja, hogy a kortárs nemzetközi szakirodalom alapján, hazai szakértők részvételével kritériumrendszert alkosson az élhető városi földszint ismérveiről (3. ábra). A kutatás a rendszer létrehozásánál két módszert alkalmaz: a részletes szakirodalmi feltárást követő szintetizált kritériumrendszert szakértői részvétel során finomítja, és a hazai környezetre adaptálja.

Szakirodalmi kutatás keretében feltárára kerültek a modern építészet és várostervezés ellen állást foglaló gondolkodók városi földszint értelmezései, majd az erre épülő, 2010-2020 között az élhető, emberi léptékű városi földszint ismérveiről publikált kutatások. A friss kutatások egyenként összegzésre kerültek, majd a földszint térelméleti, térhasználati, térmenedzsment kritériumai a városi környezet, az utca és az épület léptékében kerültek rendszerezésre. A kutatás térelméleti szempontokon a földszinti zóna fizikai és alaktani tulajdonságait, míg a térhasználati szempontokon a földszinti zónát használók térhasználati szempontjait tekinti. A térmenedzsment témakörét a földszinti zóna fenntartásáért és fejlesztéséért felelős szempontok testesítik meg.

A szakirodalmi szintézisnél az újonnan kialakított kritériumrendszerbe azok az ismérvek kerültek be, amelyek legalább két, idézett kutatásban szerepelnek, illetve a hazai klímának, beépítési és kulturális viszonyoknak megfelelnek. Az összegzés alapján 33 kritériumból álló rendszer jött létre (1. táblázat).

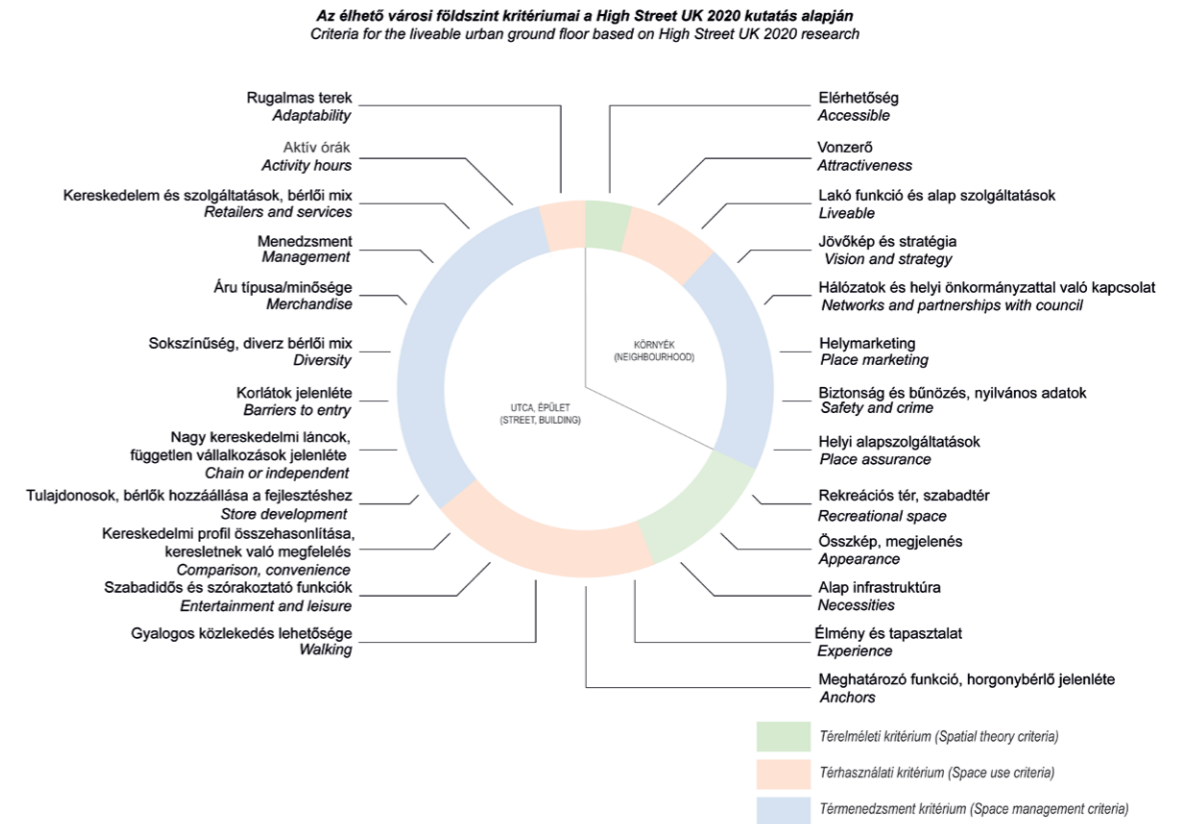
A kritériumrendszer hazai viszonyokra történő alakítása érdekében a 33 ismérvről szakértői kérdőív, majd szakértői interjú keretében nyilatkoztak kiválasztott hazai szakértők. A kutatás online szakértői kérdőív keretében,

2021. május-június során, három kérdésben: a környék, az utca és az épület léptékében kérte a szakértőket, hogy válasszák ki az „élhető városi földszint” számukra legfontosabb négy kritériumát az adott léptékben. A szakértők kiválasztásában szempont volt, hogy témában – a városközponti területek földszinti zónájának kutatása, fejlesztése vagy tervezése terén – tudományos vagy gyakorlati oldalról komoly referenciákkal, szakmai tapasztalattal (min. 10 év) rendelkezzenek. A szakértők kiválasztása során szempont volt az interdiszciplináris megközelítés, amelyet a városi földszint térelméleti, térhasználati és térmenedzsment fókuszú vizsgálati módszertana indokolt. Ennek megfelelően, a kutatásban a szakértők köre tájépítésmérnök, szociológus, urbanista-építészmérnök, településmérnök, közgazdász, menedzser szakértők köréből került ki.

A szakértői kérdőívet 2021. május-június során N=14 szakértő töltötte ki, ezt követően N=9 szakértővel ugyanazon időszakban, 2021. május-június során online interjú készült, amelyben a 33 kritériumról mondtak részletes véleményt, és egészítették ki azt saját gondolataikkal. Az online kérdőív és a szakértői interjúk következtében a hazai viszonyokra alakított, 32 kritériumból álló rendszer jött létre az élhető városi földszint térelméleti, térhasználati és térmenedzsment ismérveiről, a városi környezet, utca és épület léptékében (2. táblázat).

KUTATÁSOK ÁTTEKINTÉSE

A kutatás kiindulópontját a modern várostervezésről kritikusan gondolkodó, az élhető városi földszintet a fókuszba helyező gondolkodók jelentik. Jane Jacobs *The Death and Life of Great American Cities* (1961) című könyvében hosszan értekezik a járda fontosságáról és az utca és az azt övező épületek egymásra való hatásáról [3]. Gordon Cullen *The Concise Townscape* (1971) című könyvében az utcáról és az azt határoló épületekről, mint összefüggő térláncolatokról ír, ahol az egymásba fűződő külső és belső terek újabb és újabb városi jelenetekkel gazdagítják a séta során feltárolt városképet [12]. Oscar Newman *Defensible Spaces* (1972) című könyvében hangsúlyozza a külső és belső tér közti átmenetek, határterek

the ground floor zone from the first floor to the height of the second and third floors and the part of the building's street-facing facade above the ground floor zone. The properties of this secondary space (Figure 2 - the space above to the urban ground floor zone (B)) influence the perception of the space user present in the ground floor space (Figure 2 - urban space on the ground floor (A)).

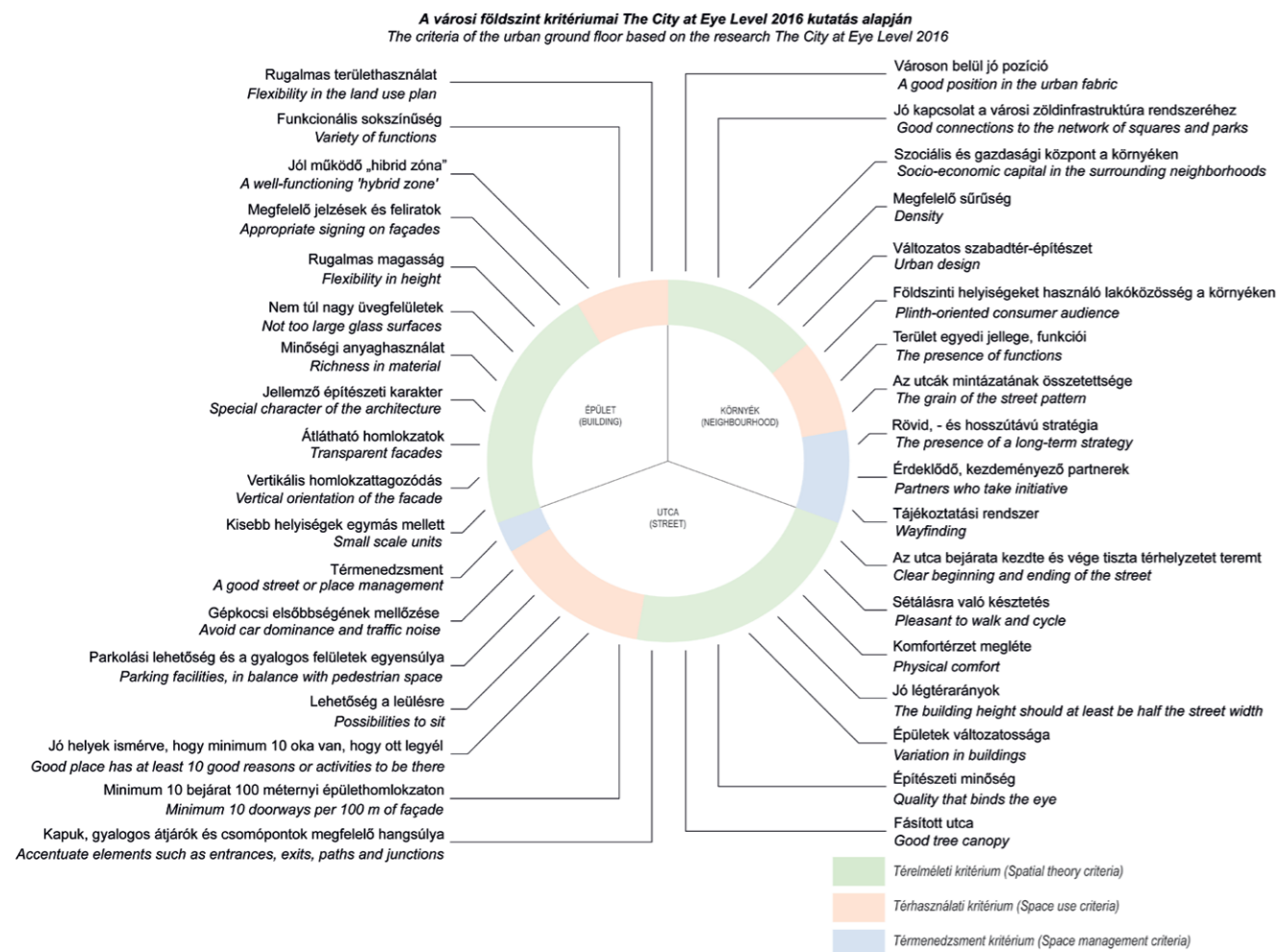
An examination of contemporary urban development processes reveals the relevance of the topic as the municipalities of traditionally established European cities constantly seek the appropriate development responses in order to provide their cities with lively city centres and liveable urban ground floor zones. The city of Vienna regularly deals with the issue and has been organised planned interventions to support spontaneous urban development processes for decades to ensure the liveability of the urban ground floor zone. [6, 7] During the construction of Aspern Seestadt, the newly built district of Vienna, for instance, special attention was paid to providing a lively ground floor zone in the centre of the new district. [8] Supporting the lively ground floor zone with urban development programmes is on the agenda in the city of Zurich, where the change in the urban ground floor

zone is associated with changes in space use, shopping and commercial habits [8, 9]. While the city of London tries to ensure compliance with the characteristics of liveable urban streets [10], a development strategy prepared for the city centre of Rotterdam specifically aimed at establishing the vibrant urban ground floor zone [11].

THE PROCESS AND METHODS OF ESTABLISHING THE SET OF CRITERIA

The research is aimed at creating a set of criteria regarding the characteristics of the liveable urban ground floor zone on the basis of the contemporary international literature and with the participation of Hungarian experts (Figure 3). The research applies two methods to establish the set of criteria: the synthesised set of criteria resulting from the detailed review of the literature is refined during the expert participation process and is adapted to the Hungarian context.

As part of the research into the literature, the interpretations of the urban ground floor zone by thinkers opposing modern architecture and urban planning were explored, which was followed by the examination of

fontosságát, amelyek nélkül a városban csupasz, kiüresedett és személytelen közösségi terek maradnak [13]. Christopher Alexander *Pattern Language* (1977) című könyvében kifejti, mekkora hatással van az épületeken belüli, jól működő földszinti zóna a kapcsolódó köztérek élhetőségére [14]. Míg William H. Whyte *The Social Life of Small Urban Spaces* (1980) c. könyvében a köztéri funkciók számát és az utcamenedzsment fontosságát hangsúlyozza a minőségi városközponti területek kialakításában [4]. Allan Jacobs *Great Streets* (1993) című könyvében az élhető városi földszint részének tekinti az utcát szegélyező épületek földszinti helyiségeit [15]. Míg Jan Gehl *Life between buildings* (1987) című könyvében megalapozza az élhető városi földszint emberközpontú fejlesztéséről szóló jövőbeli szakmai párbeszédet [5] (p. 141), [16].

A szakirodalmi feltárás során fontos szempontként szerepelt, hogy a városi földszint ismerve térelméleti, térhasználati és térmenedzsment szempontokat tartalmazzanak. A szakirodalmi feltárás az alábbi kulcsszavakkal történő kereséssel történt: „városi földszint”, „élhető városközpont”, „élhető utcák”, „közterület-megújítás”, „sétálható város”, „kereskedelem”, „főutca”. Az idézett, 2010 utáni kutatások tudományos és gyakorlatban

működő városfejlesztő műhelyekhez egyaránt köthetők, tudományos folyóiratokban vagy szakkönyvekben jelentek meg. Az egyes kutatásokban szereplő kritériumok a korábban ismertett szempontrendszer alapján a „városi környezet”, az „utca” és az „épület” léptékében, térelméleti, térhasználati és térmenedzsment ismervek alapján kerültek csoportosításra.

A Manchester Metropolitan Egyetem vezetésével végzett High Street UK2020 (2016) [17] kutatás célja, hogy meghatározza azokat a tényezőket, amelyek befolyásolják a főutca élhetőségét és működését. A kutatás célja az akadémiai tudás témában való összegzése és a főutcák élhetőségét befolyásoló tényezők gyakorlati szakértők és városvezetők részvételével történő feltárása. A kutatás első lépésben széleskörű szakirodalmi feltárást és a helyi településvezetők véleményét összegezve 201, az utca életét befolyásoló tényezőt azonosított. Majd a felsorolást „Delphi módszer” [18] segítségével 25 legfontosabb kritériumra szűkítette [17], (4. ábra).

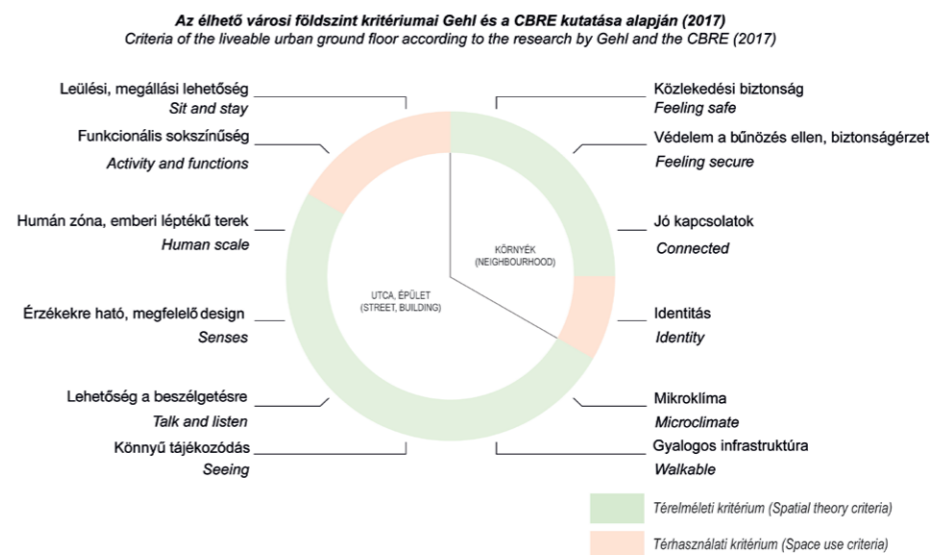
A TU Delften 2012-ben elindított The City at Eye Level című kutatás (2012, 2016) [19] a városi földszint megfogalmazásához új kifejezést használ: „plinth” [20] néven, mely a közterülethez csatlakozó épületek félnyilvános földszinti

5. ábra/ Fig. 5: A városi földszint kritériumai The City at Eye Level 2016 kutatás alapján / The criteria of the urban ground floor based on the research The City at Eye Level 2016

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

6. ábra/ Fig. 6: Az élhető városi földszint kritériumai Gehl és a CBRE kutatása alapján (2017) / Criteria of the liveable urban ground floor according to the research by Gehl and the CBRE (2017)

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

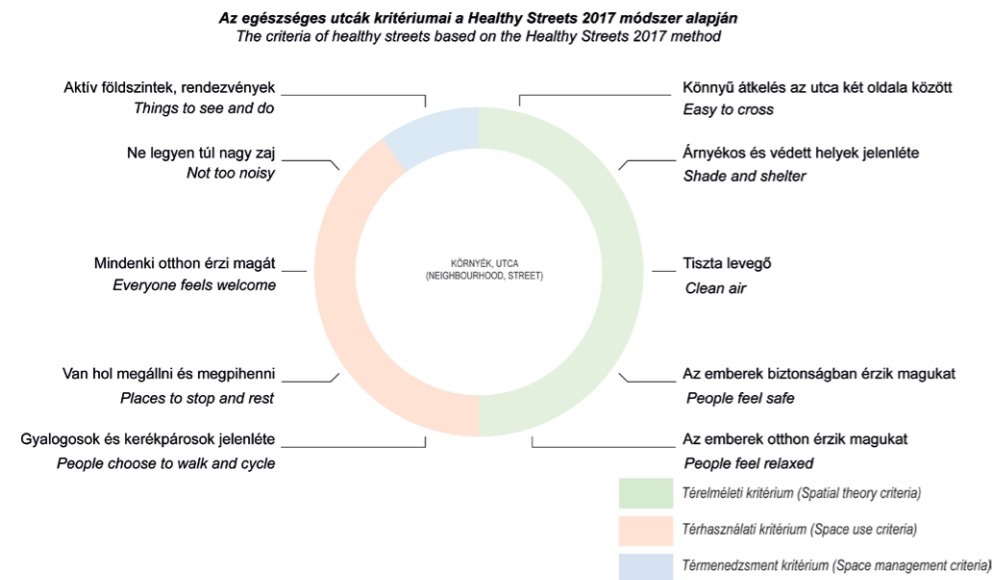
research studies on the characteristics of a liveable urban ground floor of human scale published between 2010 and 2020. The recent research studies were summarised one by one and then the spatial theory, space use and space management criteria of the ground floor zone were organised on the scale of the urban neighbourhood, the street and the building. The research regards the physical features of the ground floor zone from the aspect of spatial theory, while the aspects of space use include the space use aspects of the users of the ground floor zone. The issue of space management is constituted by the aspects of maintenance and development of the ground floor zone.

Regarding the synthesis of the literature, the newly established set of criteria encompasses the characteristics that are included in at least two referenced studies and that correspond to the Hungarian climate, as well as the local building and cultural conditions. Based on the summary, a set of 33 criteria was created (Table 1).

In order to adapt the set of criteria to the domestic conditions, the selected domestic experts commented on the 33 criteria in the form of an expert questionnaire. The research conducted an online expert questionnaire between May to June 2021, asking experts to select the

four most important criteria for them on the scale of the neighbourhood, street, and building for a “liveable urban ground floor”. One criterion for selecting the experts was that they should have considerable theoretical or practical experience in the topic. The selection of the experts was based on the fact that they have references and professional experience (min. 10 years) in the field of research, development or planning of the ground floor zone of the city centre areas. An interdisciplinary approach was taken into account in the selection of experts, which was justified by the research methodology focused on spatial theory, space use and space management at the urban level. Accordingly, the range of experts in the research came from landscape architects, sociologists, architects, urban planners, economists and managers.

The expert questionnaire was filled in by N=14 experts, followed by an online interview with N=9 experts between May to June 2021, in which they gave a detailed opinion on the 33 criteria and supplemented it with their own thoughts. As a result of the online questionnaire and the expert interviews, a set of 32 criteria adapted to the Hungarian conditions was established on the spatial

helyiségsorát jelöli. A kutatás “the city at eye level” [21] kifejezés alatt – Allan Jacobs megközelítéséhez hasonlóan – az épületek földszinti helyiségsorát és a csatlakozó közterületet említi. A kutatás a szakirodalmi feltárás és esettanulmányok alapján a jól működő városi földszint 36 kritériumát azonosítja, melyeket az „épület”, az „utca” és a „városrész” léptékében tár fel [11], (5. ábra).

Jan Gehl építész, urbanista 2017-ben a CBRE kutatóival készített kiadványában [22] a helyminőség és a helyek értékének alakulása közti összefüggést mutatja be, a városi térrel szemben támasztott 12 minőségi kritérium alapján. A kritériumok rendszere szűkebb magyarázattal, Jan Gehl 2010-ben megjelent *Cities for people* című könyvében is szerepel. A kritériumrendszer az emberi szükségletek felől indítva (Maslow-piramis alapján [23]) fejti ki a jó városi közterekkel és azok szegélyeivel szemben támasztott követelményeket. Ennek megfelelően, előre veszi a biztonságérzet kielégítését, majd a kényelmet és szociális szükségleteket kielégítő aspektusokat, végül az esztétikai követelményekkel zárva a sort [24], (6. ábra).

A *Transport for London Egészséges utcák (2017)* címmel megjelent útmutatójában Lucy Saunders egészségügyi szakértő és urbanista az egészséges városi utcák 10 kritériumát összegzi. A kritériumok középpontjában a várost használó ember egészsége áll, a mutatók az utca térhasználati, térelméleti és térmenedzsment kérdéseire egyaránt kitérnek, de elsősorban a közlekedés felől közelítenek. Saunders azt a városi utcát, közteret tartja jó helynek, ahol mindent megtesznek annak érdekében,

hogy a „kerékpáros” és a „gyalogos” jól érezze magát; célja, hogy maximalizálja az utcán gyalogosan eltöltött időt. „A 10, az egészséges utcát leíró indikátor emberi tapasztalok köré épül, mely hatékony módszer annak felmérésére, hogy az adott hely mennyiben felel meg a biztonságos, tiszta, pihentető és megnyerő környezet iránti igénynek” [25] (20. o.), (7. ábra).

A kortárs köztérmegejítési folyamatok nemzetközi szereplője a Project for Public Spaces szervezete, 1975 óta, William H. Whyte szakmai iránymutatása alapján, nagy tapasztalattal rendelkezik a köztérek kutatása, köztérrehabilitációs programok levezetése terén egyaránt. 2018-ban kiadott *Placemaking* c. útmutatóban a jó városi közterek négy fő tulajdonsága (szociális, köztéri aktivitás, kényelem és imázs, jó kapcsolatok) köré szervezve mutat be 19 élhető városi köztérről kifejtett mutatót. [26] A kritériumok elsősorban térelméleti és térhasználati fókuszúak, de a térmenedzsment eszközök is megjelennek köztük. Kathy Madden tájépítész, Projekt for Public Spaces egyik alapítója szerint: „A köztér környékén húzódó nyüzsgő, élénk terület legalább olyan fontos a sikerhez, mint maga a tervezés és a fenntartás” [27] (25. o.), (8. ábra).

Matthew Carmona, brit urbanista építész, a londoni UCL Bartlett School of Planning professzoraként régóta foglalkozik az urbánus köztérek minőségével. 2019-ben megjelent tanulmányában [28] a helyminőséget és a helyértéket meghatározó egészségügyi, társadalmi, gazdasági és környezeti tényezőket vizsgálja az épített környezet szempontjából, városi kontextusban. A szakirodalmi

7. ábra/ Fig. 7: Az egészséges utcák kritériumai a Healthy Streets 2017 módszer alapján / The criteria of healthy streets based on the Healthy Streets 2017 method

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

theory, land use and space management characteristics of the liveable urban ground floor zone on the scale of the urban neighbourhood, the street and the building (Table 2).

AN OVERVIEW OF THE RESEARCH ACTIVITIES

The starting point of the research is constituted by thinkers critical of modern urban planning and focusing on the liveable urban ground floor zone. In her book titled *The Death and Life of the Great American Cities* (1961), Jane Jacobs discusses at length the importance of the pavement and the interaction between the street and the buildings lining it [3]. In his book titled *The Concise Townscape* (1971), Gordon Cullen writes about the street and the buildings bordering it as interconnected chains of space, where the intertwined exterior and interior spaces add new urban scenes to the cityscape as it unfolds during our walk [12]. In his book titled *Defensible Spaces* (1972), Oscar Newman stresses the importance of the transitions and border spaces between exterior and interior spaces, the lack of which leave the city with bare, emptied and impersonal communal spaces [13]. Christopher Alexander explains in his book titled *Pattern Language* (1977) what impact a well-functioning ground floor zone within buildings has on the liveability of the connected public spaces [14]. On the other hand, William H. Whyte emphasises in his book *The Social Life of Small Urban Spaces* (1980) the number of public space functions and the significance of street management in the context of designing high quality city centre areas [4]. In his book titled *Great Streets* (1993), Allan Jacobs regards the ground-floor premises of the buildings lining the street as part of the liveable urban ground floor [15]. Meanwhile, in his book *Life between buildings* (1987), Jan Gehl lays the foundations of future professional dialogue on the human-centred development of the liveable urban ground floor zone [5] (p. 141), [16].

It was an important aspect of the review of the literature that the characteristics of the urban ground floor zone should include aspects of spatial theory, space

use and space management. The related literature was searched with the following keywords: “urban ground floor”, “liveable city centre”, “liveable streets”, “public space renewal”, “walkable city”, “commerce”, “high street”. The referenced research studies after 2010 can be associated with both scientific and practical urban development workshops and they were published in scientific journals or professional books. The criteria included in the individual research studies were grouped according to the previously described set of criteria on the scale of the “urban neighbourhood”, “street” and “building”, based on spatial theory, space use and space management characteristics.

The goal of the High Street UK2020 (2016) research [17] conducted under the leadership of Manchester Metropolitan University was to determine the factors that affect the liveability and functioning of the high street. The goal of the research is to summarise academic knowledge on the topic and to explore the factors affecting the liveability of high streets with the participation of practical experts and city leaders. As the first step, the research identifies 201 factors affecting the life of the street as the summary of an extensive review of the relevant literature and the opinion of local city leaders. Then it narrows the list down to 25 key criteria using the “Delphi method” [17, 18], (Figure 4).

The research titled *The City at Eye Level* (2012, 2016) [19] launched by TU Delft in 2012 uses a new term to describe the urban ground floor, namely the “plinth” [20], which refers to the semi-public ground floor row of premises in the buildings connected to public spaces. Resembling Allan Jacobs’ approach, the research uses the term “the city at eye level” [21] to signify the row of ground floor premises of the buildings and the adjoining public space. Based on the review of the literature and the case studies, the research identifies 36 criteria of the well-functioning urban ground floor zone, which it explores on the scale of the “building,” the “street,” and the “neighbourhood” [11], (Figure 5).

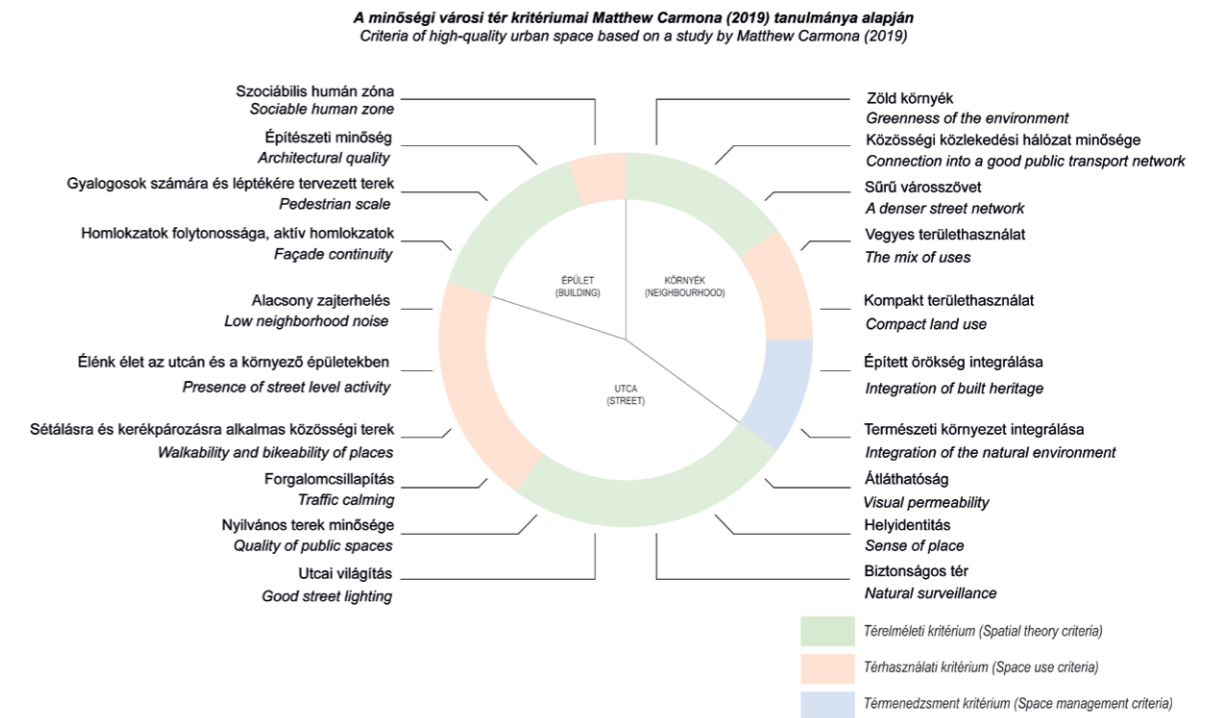
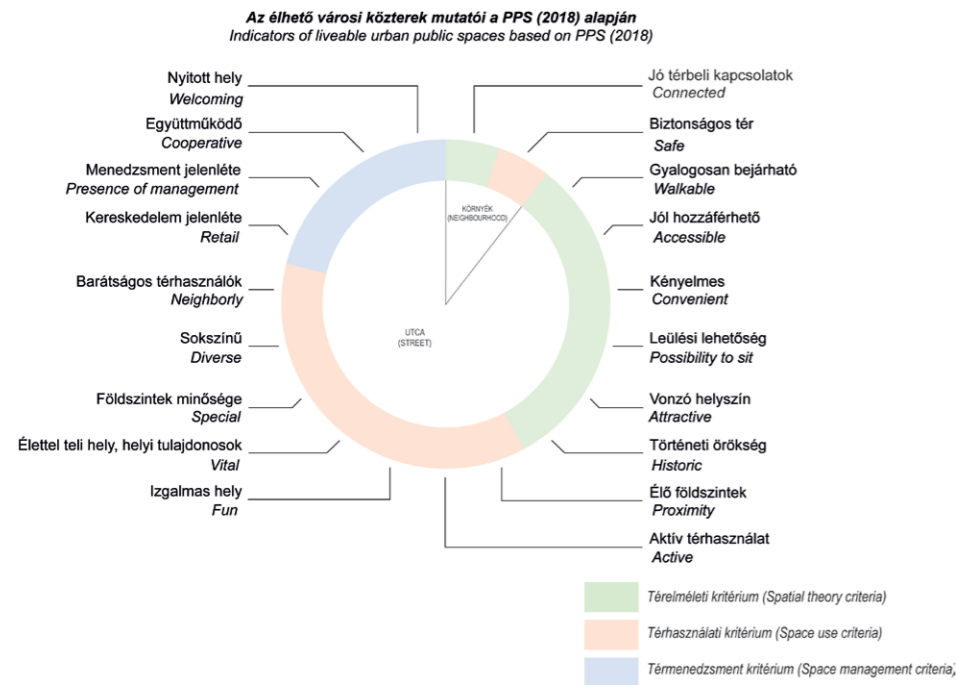
In 2017 in his publication prepared with the researchers of CBRE, architect and urbanist Jan Gehl [22]

8. ábra/Fig. 8: Az élhető városi közterek mutatói a PPS (2018) alapján / Indicators of liveable urban public spaces based on PPS (2018)

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

9. ábra/Fig. 9: A minőségi városi tér kritériumai Matthew Carmona (2019) tanulmánya alapján / Criteria of high-quality urban space based on a study by Matthew Carmona (2019)

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

összegzés eredményeképpen húsz, a hely minőségét befolyásoló értéket, kritériumot sorol fel, amelyekben az élhető városi aktív földszint, humán zóna meghatározó tényező [28], (9. ábra).

A kortárs városról folyó nemzetközi szakmai párbeszéd meghatározó szereplője Jeff Speck várostervező, 101 szabály az élhető városért c. könyvében (2020) a sétálható város kritériumait gyűjti össze 101 pontban. Az Egyesült Államok jellemzően autós közlekedésre szabott városai napjainkban is komoly kihívásokkal néznek szembe a sétálható város megteremtéséért [29]. Speck javaslatának nagy része a közlekedési infrastruktúra átszabására fókuszál, azonban 25 pontban foglalkozik a kutatás számára fontos élhető városi földszint kritériumaival. A kiválasztott kritériumok a tágabb környékre, a hálózati szerepre, kapcsolódási pontokra és az utcára, az épület ismérveire egyaránt vonatkoznak, elsősorban a városi földszint térelméleti és térhasználati ismérveire fókuszálnak (10. ábra).

A hivatkozott kutatások alapján összesített kritériumrendszer 33 ismérvből épül fel (1. táblázat). Az élhető városi környezet tíz kritérium mutatja be, melyből három térelméleti kritérium: városon belüli jó pozíció (KTE1), jó kapcsolat a városi zöldinfrastruktúra rendszeréhez,

szabadterek rendszeréhez (KTE2), megfelelő sűrűség (KTE3). Három térhasználati kritérium: vegyes funkciójú területek és kompakt területhasználat (KTH4), közbiztonság (KTH5), helyidentitás, földszinti helyiségeket használó lakóközönység, lakó funkció jelenléte (KTH6), és négy térmenedzsment típusú kritérium zárja a sort a környék léptékében: jövőkép és stratégia, partneri hálózatok (KTM7), helymarketing (KTM8), városüzemeltetés, helyi alapszolgáltatások (KTM9), tiszta és érthető tájékoztatási rendszer (KTM10).

A városi utca léptékében 16 kritérium kerül a felsorolásba, amelyből hat, az utca fizikai tulajdonságait leíró térelméleti kritérium: gyalogosan bejárható, sétálásra készített tér (UTE11), megfelelő légtérarányok "kültéri nappali térérzete" (UTE12), komfortérzet megléte (szél, zaj, nap- védelem, árnyék) (UTE13), alap infrastruktúra, megfelelő világítás (UTE14), fásított, zöld utca (UTE15), építészeti sokszínűség, környezethez illeszkedő szabadter-építészet (UTE16). Az utca térhasználatával kapcsolatos tulajdonságait hat kritérium: forgalomcsillapítás, alacsony zajterhelés (UTH17), gyalogosok és kerékpárosok prioritása (UTH18), parkolási lehetőség és a gyalogos felületek egyensúlya (UTH19), aktív és minőségi földszintek, funkcionális sokszínűség (UTH20), lehetőség a leülésre (UTH21), sokrétű térhasználat

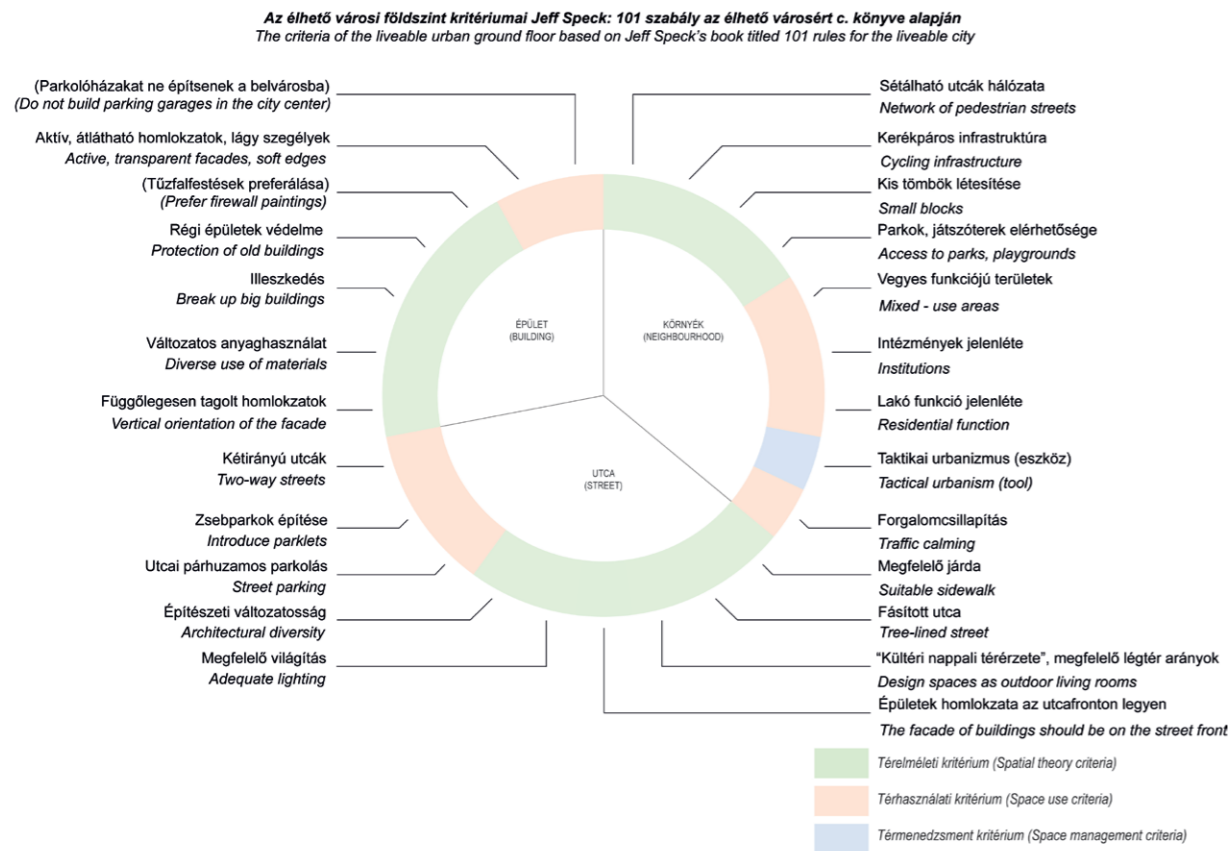
presented the relationship between the quality of places and the changes in the value of places according to 12 quality criteria set out against the urban space. The set of criteria with a more limited explication is also featured in Jan Gehl's book titled Cities for People published in 2010. Setting out from the aspect of human needs (based on the Maslow pyramid [23]), the set of criteria establishes the requirements for good urban public spaces and their edges. Accordingly, it gives priority to the satisfaction of a need for security, followed by the aspects of meeting comfort and social needs, and finally concludes with aesthetic requirements [24], (Figure 6).

In the guide of Transport for London titled Healthy Streets (2017), health expert and urbanist Lucy Saunders summarise 10 criteria of healthy urban streets. The criteria are centred round the health of the urban person and the indicators refer to the issues of space use, spatial theory and space management in relation to the street, however, they primarily set out from the field of transport. Saunders considers the city street or public space to be a good place where all steps are taken to make 'cyclists' and 'pedestrians' feel good, with the aim of maximising the time spent walking in the street. "The 10 indicators

describing healthy streets are built around human experiences, which is an effective method to assess the extent to which a place meets the need for a safe, clean, relaxing and engaging environment" [25] (p. 20), (Figure 7).

The Project for Public Spaces is an international initiative for contemporary public space renewal processes, which has gathered great experience regarding both the research of public spaces and the conduct of public space rehabilitation programmes since 1975, based on the professional guidance of William H. Whyte. In its guidance titled Placemaking published in 2018, it presents 19 indicators of liveable urban public spaces organised around the four main characteristics of good urban public spaces (sociability, public activities, comfort and image, and good linkages) [26]. The criteria are mainly focused on spatial theory and space use while space management tools also appear among them. Landscape architect Kathy Madden, a founder of the Project for Public Spaces, claims, "The bustling, lively area surrounding the public space is at least as important to success as planning and maintenance themselves" [27] (p. 25), (Figure 8).

As a professor at UCL Bartlett School of Planning in London, British urbanist and architect Matthew Carmona

lehetősége, különböző korosztályok jelenléte (UTH22), míg a térmenedzsment adottságokat négy kritérium mutatja be: változatos bérlői mix (UTM23), kereskedelmi láncok és független vállalkozások jelenléte (UTM24), utca-menedzsment szervezet (UTM25), aktív órák (UTM26).

Az épület léptékében az élhető városi földszint térelméleti, fizikai tulajdonságait öt ismérv: építészeti minőség, 5 km/h „részletek” támogatása, a jellemző építészeti karakter (ÉTE27), függőlegesen tagolt homlokzatok, kisebb helyiségek egymás mellett (ÉTE28), aktív, átlátható homlokzatok, lágy szegélyek (ÉTE29), rugalmas magasság (általában 4 méter körül) (ÉTE30), megfelelő jelzések és feliratok (ÉTE31), míg a térhasználati és térmenedzsment jellemzőket: szociális humán zóna, rugalmas területhasználat (ÉTH32), közös képviselet (ÉTM33) egy-egy ismérv mutatja be. A közös képviselet, hazai tér- és épületmenedzsment-sajátosság alapján került be a kritériumrendszerbe.

ONLINE KÖZÖSSÉGI RÉSZVÉTELI ESZKÖZ

A kutatás során készült szakértői interjúkhoz és a szakértői kérdőívekhez részben a szerző által fejlesztett [30] online felület szolgált közösségi részvételi eszközként.

A PPGIS (Public Participatory GIS) hely alapú online kérdőív alkalmas a helyi lakosság elérésére, helyhez kötődő információk gyűjtésére. Az online felület, a www.kozossegitervezes.hu címen elérhető, 2020-ban azzal a céllal jött létre, hogy segítse a helyi lakosság véleményének kikérését önkormányzatok, tervezőirodák, egyéb megbízók által vezérelt fejlesztési folyamatok, tervek, stratégiák, kutatások vagy közterület-megújítások folyamata során [31]. A felületen egy-egy projekt számára külön online oldal és kérdőív indítható. A hely alapú online kérdőív alkalmas komplex programokat alátámasztó közösségi adatgyűjtésre, illetve városfejlesztési programokhoz kapcsolódó közösségi részvételre.

SZAKÉRTŐK RÉSZVÉTELE A KRITÉRIUMRENDSZER ALAKÍTÁSÁBAN

A kutatás online szakértői kérdőív keretében, három kérdésben: a környék, az utca és az épület léptékében arra kérte a szakértőket, hogy válasszák ki az „élhető városi földszint” számukra legfontosabb négy kritériumát az adott léptékben. A szakértői kérdőív célja, hogy a szakértői csoport által kiválasztott fontossági sorrend alapján

10. ábra/Fig. 10: Az élhető városi földszint kritériumai Jeff Speck: 101 szabály az élhető városért c. könyve alapján / *The criteria of the liveable urban ground floor based on Jeff Speck's book titled 101 rules for the liveable city*

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

has long been dealing with the quality of urban public spaces. In his study published in 2019 [28], he examines the health, social, economic and environmental factors that determine the quality and value of a place from the aspect of the built environment and in an urban context. As a result of summarising the literature, he lists twenty values or criteria affecting the quality of the place, where the primary factors are the liveable urban active ground floor and the human zone [28], (Figure 9).

Urban planner Jeff Speck, a prominent player of the international professional dialogue on the contemporary city, collects the criteria of the walkable city in 101 points in his book titled 101 Rules for the Liveable City (2020). The cities of the United States, typically tailored for car transport, still face serious challenges in the creation of walkable cities. [29] A large part of Speck's suggestions focuses on redesigning the transport infrastructure, yet in 25 points it also deals with the criteria of the liveable urban ground floor, which is important for the purposes of the research. The selected criteria are related to the wider neighbourhood, the role of the network, the connection points and the street, as well as the characteristics of the building, in particular the spatial theory and space use characteristics of the urban ground floor zone (Figure 10).

The set of criteria summarised on the basis of the referenced research studies is comprised of 33 characteristics (Table 8). The liveable urban neighbourhood is presented by ten criteria, three of which are spatial theory criteria: *good position within the city (NST1)*, *good connection with the system of the urban green infrastructure and the system of free spaces (NST2)*, and *appropriate density (NST3)*. There are three space use criteria: *mixed-use spaces and compact space use (NSU4)*, *public security (NSU5)*, *place identity, a resident community using the ground floor rooms and the presence of the residential function (NSU6)*, and the list is closed by four space management criteria on the scale of the neighbourhood: *vision and strategy, the existence of partner networks (NSM7)*, *place marketing (NSM8)*, *city management, the quality of basic local services (NSM9)*, *a clear and comprehensible information system (NSM10)*.

On the scale of the urban street, 16 criteria are included in the list, six of which are spatial theory criteria describing the physical characteristics of the street: *a space accessible on foot and encouraging people to walk (SST11)*, *appropriate spatial proportions "spatial perception of an exterior living room" (SST12)*, *the presence of the sensation of comfort (protection from wind, noise and sunshine; shade) (SST13)*, *basic infrastructure, appropriate lighting (SST14)*, *tree-lined green streets (SST15)*, *architectural diversity, exterior architecture suiting the environment (SST16)*. The characteristics of the street related to space use is described by six criteria: *the reduction of traffic, low noise pollution (SSU17)*, *the priority of pedestrians and cyclists (SSU18)*, *parking opportunities and the balance of pedestrian surfaces (SSU19)*, *active and high quality ground floor zones, functional diversity (SSU20)*, *the possibility to sit down (SSU21)*, *the possibility of diversified space use and the existence of different age groups (SSU22)*, while four criteria refer to space management features: *diverse tenant mix (SSM23)*, *the presence of commercial chains and independent enterprises (SSM24)*, *street management organisation (SSM25)*, *active hours (SSM26)*.

On the scale of the building, the spatial theory and physical characteristics of the liveable ground floor are presented by five characteristics: *architectural quality, the support of 5 km/h "details", and the typical architectural character (BST27)*, *vertical orientation of the facade, smaller premises next to each other (BST28)*, *active and transparent facades and soft edges (BST29)*, *flexible ground floor premise height (generally around 4 metres) (BST30)*, *appropriate signs and inscriptions (BST31)*, while one criterion each refers to the space use and space management characteristics: *sociable human zone, flexible space use (BSU32)*, *joint representation (BSM33)*. Joint representation was included in the set of criteria in order to reflect the Hungarian characteristics of space and building management.

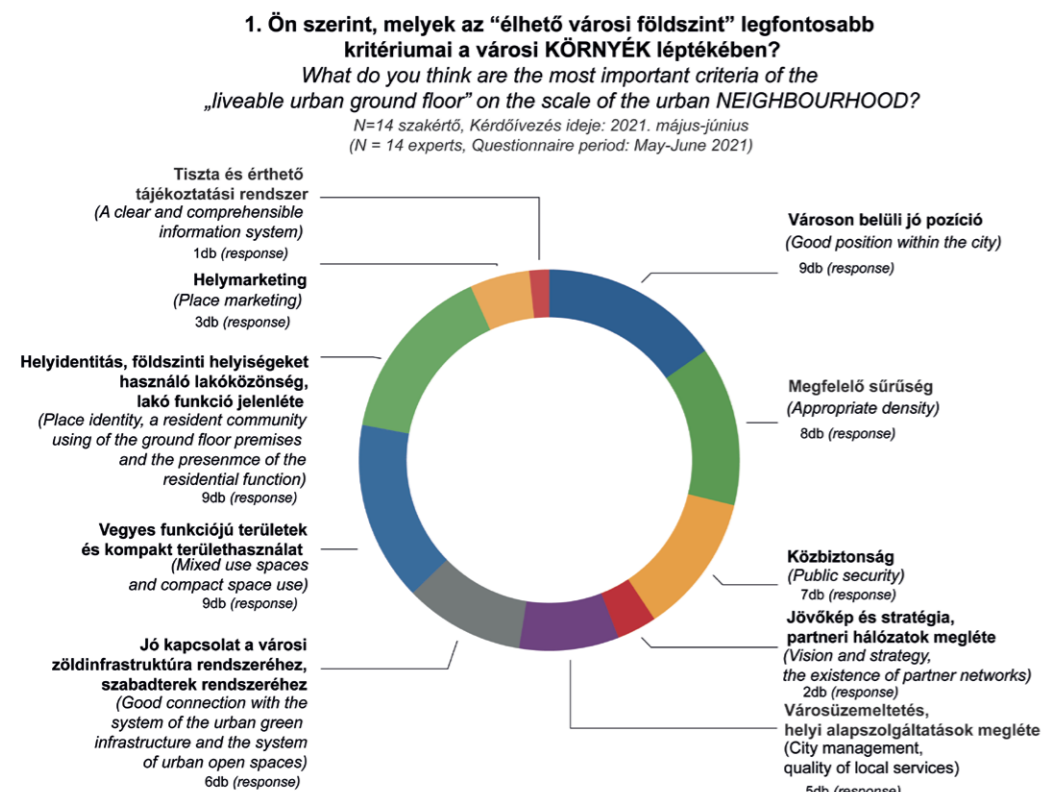
ONLINE PUBLIC PARTICIPATORY TOOL

It was an online application developed in part by the author [30] that served as the public participatory tool

1. táblázat/Table 1: A kutatás alapján felállított kritériumrendszer /
The set of criteria established on the basis of the research

Helyszín / Scale	Csoportosítás / Grouping	Sorszám / Serial no.	Kritérium / Criteria	Hivatkozás / Criteria details
Környék (K) / Neighbour- hood (N)	Térelmélet (TE) / Spatial theory (ST)	KTE1 / NST1	Városon belüli jó pozíció / <i>Good position within the city</i>	Karssenberg & al., 2016 PPS, 2018 Parker & al., 2016 Carmona, 2019 Gehl & al., 2017 Speck, 2020 Saunders, 2020
		KTE2 / NST2	Jó kapcsolat a városi zöldinfrastruktúra, valamint a szabadterek rendszeréhez / <i>Good connection with the system of urban green infrastructure and the system of free spaces</i>	Karssenberg & al., 2016 Carmona, 2019 Speck, 2020
		KTE3 / NST3	Megfelelő sűrűség / <i>Appropriate density</i>	Karssenberg & al., 2016 Carmona, 2019
	Térhasználat (TH) / Space use (SU)	KTH4 / NSU4	Vegyes funkciójú területek és kompakt területhasználat / <i>Mixed-function areas and compact space use</i>	Speck, 2020 Carmona, 2019 Parker & al., 2016 Karssenberg & al., 2016
		KTH5 / NSU5	Közbiztonság / <i>Public security</i>	Carmona, 2019 Gehl & al., 2017 Parker & al., 2016 Saunders, 2020 PPS, 2018
		KTH6 / NSU6	Helyidentitás, földszinti helyiségeket használó lakóközönség, lakó funkció jelenléte / <i>Place identity, a community using the ground floor premises, the presence of the residential function</i>	Karssenberg & al., 2016 Carmona, 2019 Gehl & al., 2017 Parker & al., 2016 Speck, 2020
	Térmenedzsment (TM) / Space management (SM)	KTM7 / NSM7	Jövőkép és stratégia, partneri hálózatok / <i>Vision and strategy, partnership networks</i>	Karssenberg & al., 2016 Parker & al., 2016 PPS, 2018
		KTM8 / NSM8	Helymarketing / <i>Place marketing</i>	Parker & al., 2016 PPS, 2018
		KTM9 / NSM9	Városüzemeltetés, helyi alapszolgáltatások / <i>City management, basic local services</i>	Parker & al., 2016 PPS, 2018
		KTM10 / NSM10	Tiszta és érthető tájékoztatási rendszer / <i>Clear and comprehensible information system</i>	Karssenberg & al., 2016, PPS, 2018
Utca (U) / Street (S)	Térelmélet (TE) / Spatial theory (ST)	UTE11 / SST11	Gyalogosan bejárható, sétálásra készített tér / <i>A space accessible on foot and encouraging people to walk</i>	PPS, 2018 Saunders, 2020 Carmona, 2019 Karssenberg & al., 2016 Gehl & al., 2017 Speck, 2020
		UTE12 / SST12	Megfelelő légtérarányok "kültéri nappali térézete" / <i>Appropriate spatial proportions "spatial perception of an exterior living room"</i>	Speck, 2020 Karssenberg & al., 2016
		UTE13 / SST13	Komfortérzet megléte (szél-, zaj-, és napvédelem, árnyék) / <i>Sensation of comfort (protection from wind, noise, sunshine; shade)</i>	Karssenberg & al., 2016 Saunders, 2020 Carmona, 2019 PPS, 2018 Gehl & al., 2017
		UTE14 / SST14	Alap infrastruktúra, megfelelő világítás / <i>Appropriate basic infrastructure</i>	Parker & al., 2016 Speck, 2020 Carmona, 2019
		UTE15 / SST15	Fásított, zöld utca / <i>Tree-lined green street</i>	Speck, 2020 Karssenberg & al., 2016 Saunders, 2020 Gehl & al., 2017 Carmona, 2019
		UTE16 / SST16	Építészeti sokszínűség, környezethez illeszkedő szabadtér-építészet / <i>Architectural diversity, exterior architecture suiting the environment</i>	Speck, 2020 Karssenberg & al., 2016 PPS, 2018 Gehl & al., 2017 Carmona, 2019

Helyszín / Scale	Csoportosítás / Grouping	Sorszám / Serial no.	Kritérium / Criteria	Hivatkozás / Criteria details
Utca (U) / Street (S)	Térhasználat (TH) / Space use (SU)	UTH17 / SSU17	Forgalomcsillapítás, alacsony zajterhelés / <i>The reduction of traffic, low noise pollution</i>	Saunders, 2020 Speck, 2020 Carmona, 2019 Gehl & al., 2017
		UTH18 / SSU18	Gyalogosok és kerékpárosok prioritása / <i>The priority of pedestrians and cyclists</i>	Parker & al., 2016 PPS, 2018 Karssenberg & al., 2016 Carmona, 2019
		UTH19 / SSU19	Parkolási lehetőség és a gyalogos felületek egyensúlya / <i>Parking opportunities and the balance of pedestrian surfaces</i>	PPS, 2018 Karssenberg & al., 2016 Gehl & al., 2017
		UTH20 / SSU20	Aktív és minőségi földszintek, funkcionális sokszínűség / <i>Active and high-quality ground floor zones, functional diversity</i>	Carmona, 2019 Parker & al., 2016 Saunders, 2020 PPS, 2018 Karssenberg & al., 2016 Gehl & al., 2017 Speck, 2020
		UTH21 / SSU21	Lehetőség a leülésre / <i>Possibility to sit down</i>	Saunders, 2020 PPS, 2018 Karssenberg & al., 2016 Gehl & al., 2017 Parker & al., 2016
		UTH22 / SSU22	Sokrétű térhasználat lehetősége, különböző korosztályok jelenléte / <i>The possibility of diversified space use and the existence of different age groups</i>	Saunders, 2020 PPS, 2018
	Térmenedzsment (TM) / Space management (SM)	UTM23 / SSM23	Változatos bérlői mix / <i>Diverse tenant mix</i>	Parker & al., 2016 Karssenberg & al., 2016 PPS, 2018 Parker & al., 2016 Speck, 2020
		UTM24 / SSM24	Kereskedelmi láncok és független vállalkozások jelenléte / <i>International chains and independent enterprises</i>	Parker & al., 2016 PPS, 2018
		UTM25 / SSM25	Utca-menedzsment / <i>Street management</i>	Parker & al., 2016 Karssenberg & al., 2016 PPS, 2018
		UTM26 / SSM26	Aktív órák / <i>Active hours</i>	Parker & al., 2016 PPS, 2018
Épület (É) / Building (B)	Térelmélet (TE) / Spatial theory (ST)	ÉTE27 / BST27	Építészeti minőség, 5 km/h "részletek" támogatása, a jellemző építészeti karakter / <i>Details perceivable in the speed of movement of pedestrians; architectural quality, architectural character</i>	Speck, 2020 Karssenberg & al., 2016 Carmona, 2019
		ÉTE28 / BST28	Függőlegesen tagolt homlokzatok, kisebb helyiségek egymás mellett / <i>Vertical orientation of the facade</i>	Speck, 2020 Karssenberg & al., 2016
		ÉTE29 / BST29	Aktív, átlátható homlokzatok, lágy szegélyek / <i>Active and transparent ground floor façades, soft edges</i>	Speck, 2020 Carmona, 2019 Karssenberg & al., 2016
		ÉTE30 / BST30	Rugalmas magasság (általában 4 méter körül) / <i>Flexible ground floor premise height (generally around 4 metres)</i>	Karssenberg & al., 2016 Parker & al., 2016
		ÉTE31 / BST31	Megfelelő jelzések és feliratok / <i>Appropriate signs and inscriptions</i>	Karssenberg & al., 2016, PPS, 2018
		Térhasználat (TH) / Space use (SU)	ÉTH32 / BSU32	Szociális humán zóna, rugalmas területhasználat / <i>Sociable human zone, flexible space use</i>
Térmenedzsment (TM) / Space management (SM)	ÉTM33 / BSM33	Közös képviselő / <i>Joint representation</i>		

kirajzolódjanak a hazai szakértők által legfontosabbnak tartott térelméleti, térhasználati és térmenedzsment kritériumok, amelyek fontos szerepet játszanak az élhető városi földszint megteremtésében. A városi környék léptékében az első helyeken a városon belüli jó pozíció (9, N=14), helyidentitás, földszinti helyiségeket használó lakóközönség, lakó funkció jelenléte (9, N=14) és vegyes funkciójú területek és kompakt területhasználat (9, N=14) végzett. Ezt követően a megfelelő sűrűség (8, N=14), közbiztonság (7, N=14), a jó kapcsolat a városi zöldinfrastruktúra rendszeréhez, szabadterek rendszeréhez (6, N=14) és a városüzemeltetés, helyi alapszolgáltatások minősége (5, N=14) szerepeltek. Míg a sort a helymarketing (3, N=14), jövőkép és stratégia, partneri hálózatok megléte (2, N=14) és a tiszta és érthető tájékoztató rendszer (1, N=14) zárták (11. ábra).

A városi utca léptékében kiemelkedően magas az aktív és minőségi földszintek, funkcionális sokszínűség (11, N=14) végzett legmagasabb számmal. Ezt követi a gyalogosan bejárható, sétálásra készített tér (9, N=14), majd a komfortérzet megléte (szél-, zaj-, és napvédelem, árnyék)(7, N=14), és az építészeti sokszínűség, környezethez illeszkedő szabadtér-építészet (6, N=14). A középmezőnyben helyezkedik el közel azonos pontszámmal a fásított, zöld utca (5, N=14), a sokrétű térhasználat lehetősége (5, N=14), a különböző korosztályok jelenléte (5, N=14), a lehetőség a leülésre (5, N=14), a forgalomcsillapítás, alacsony zajterhelés (4, N=14), és a megfelelő légtérarányok "kültéri nappali térérzete" (4, N=14) kritériumok. Míg a sort a parkolási lehetőség és a gyalogos felületek egyensúlya

(3, N=14), kereskedelmi láncok és független vállalkozások jelenléte (3, N=14), jól működő utca-menedzsment szervezet (3, N=14), gyalogosok és kerékpárosok prioritása (3, N=14), változatos bérlői mix (2, N=14), aktív órák, egyeztetett nyitva-tartás (2, N=14) és az alap infrastruktúra, megfelelő világítás (2, N=14) kritériumai zárják (12. ábra).

Az épület léptékében a másik két léptékhez képest kevesebb kritérium indokolja a több és magasabb pontszámot. A legmagasabb értékelést a szociális humán zóna, rugalmas területhasználat (bejáratok környéke, utcai teraszok) (11, N=14) és az aktív, átlátható homlokzatok, lágy szegélyek (11, N=14) kapták. Ezt követően magas pontszámmal szerepelnek a rugalmas földszinti helyiség magasság (4 méter körül) (10, N=14), az építészeti minőség, 5 km/h "részletek" támogatása, jellemző építészeti karakter (9, N=14) és a megfelelő jelzések és feliratok a portálon (9, N=14) kritériumok. A legalacsonyabb számot a függőlegesen tagolt homlokzatok, kisebb helyiségek egymás mellett (5, N=14) és a jól működő közös képviselet (2, N=14) kapták (13. ábra).

Az alábbi diagram (14. ábra) szerint, a 33 kritérium térelméleti (42%), térhasználati (30%) és térmenedzsment (27%) típusainak megoszlása a felállított rendszerben kiegyenlített. Míg a felállított kritériumrendszer elemeire rákérdező szakértői kérdőív pontjait összesítve megállapítható, hogy a térelméleti (52%) és térhasználati (35%) kritériumok arányaiban jóval több pontot kaptak a térmenedzsment (13%) kritériumokhoz képest (15. ábra).

Mindez alátámasztja a feltételezést, miszerint a nemzetközi gyakorlathoz képest a hazai tudományos és

11. ábra/Fig. 11: Szakértői kérdőív eredménye a "városi környék" léptékében (N=14) / Results of the expert questionnaire on the scale of the "urban neighbourhood" (N=14)

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

used for the expert interviews and the expert questionnaires conducted during the research. The geospatial based online questionnaire PPGIS (Public Participatory GIS) is suitable to reach the local population and collect location-related information. The online interface, accessible at www.kozossegitervezes.hu, was created in 2020 with the goal of helping to obtain the opinion of the local population in the course of development processes, plans, strategies, research activities or public space renewals controlled by municipalities, design offices and other customers [31]. Online pages and questionnaires can be launched through the application for each project. The geospatial based online questionnaire is suitable for community-based data collection supporting complex programmes and for public participation related to urban development programmes.

THE PARTICIPATION OF EXPERTS IN FORMING THE SET OF CRITERIA

Within the framework of an online expert questionnaire, the research asked the experts in three questions related to the scale of the neighbourhood, the street and the building to select the four most important criteria of the "liveable urban ground floor zone" on the given scale. The aim of the expert questionnaire is to identify the spatial theory, land use and space management criteria regarded as the most important by the Hungarian experts in creating the liveable urban ground floor based on the priorities selected by the expert group. On the scale of the urban neighbourhood, the top criteria were good position within the city (9, N=14), place identity, a resident community using the ground floor rooms and the presence of the residential function (9, N=14) and mixed-use spaces and compact space use (9, N=14). These were followed by appropriate density (8, N=14), public security (7, N=14), good connection with the system of the urban green infrastructure and the system of free spaces (6, N=14) and city management, the quality of basic local services (5, N=14). The criteria on the bottom of the list were place marketing (3, N=14), vision and strategy, the existence of partner networks (2,

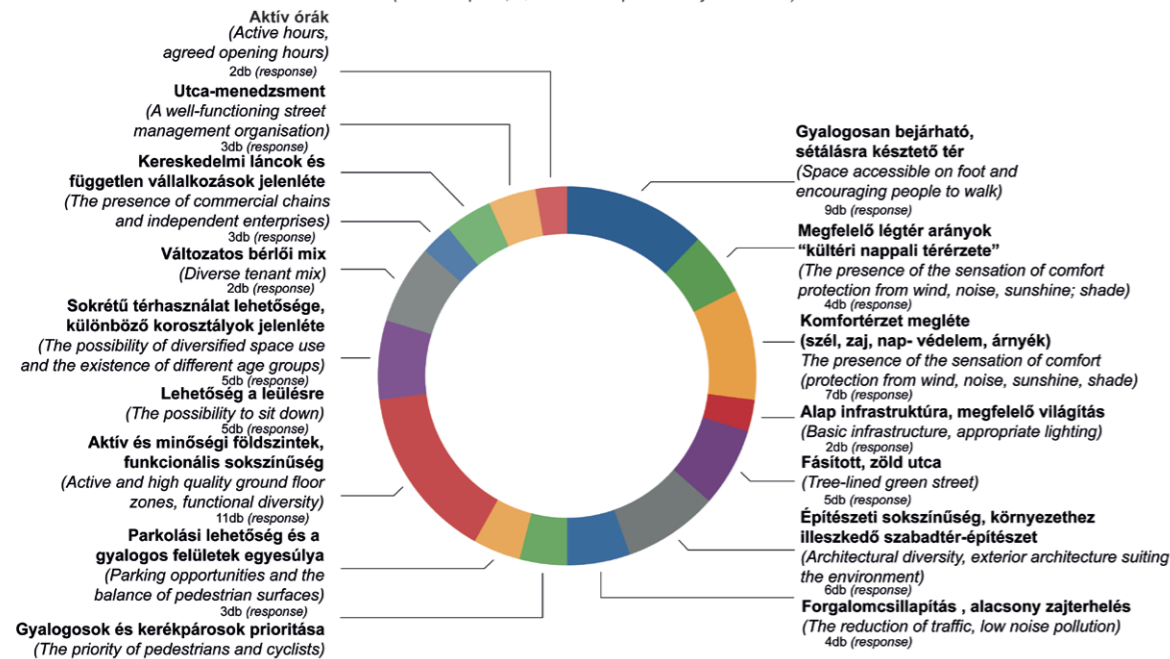
N=14) and a clear and comprehensible information system (1, N=14). (Figure 11)

Regarding the scale of the urban street, the criterion that received outstanding votes was active and high-quality ground floor zones, functional diversity (11, N=14). It was followed by a space accessible on foot and encouraging people to walk (9, N=14), the sensation of comfort (protection from wind, noise and sunshine; shade) (7, N=14), and architectural diversity, exterior architecture suiting the environment (6, N=14). The middle of the list featured criteria with nearly equal scores: tree-lined green streets (5, N=14), the possibility of diversified space use (5, N=14), the existence of different age groups (5, N=14), the possibility to sit down (5, N=14), the reduction of traffic, low noise pollution (4, N=14), appropriate spatial proportions "spatial perception of an exterior living room" (4, N=14). The list was closed by the criteria parking opportunities and the balance of pedestrian surfaces (3, N=14), the presence of commercial chains and independent enterprises (3, N=14), a well-functioning street management organisation (3, N=14), the priority of pedestrians and cyclists (3, N=14), diverse tenant mix (2, N=14), active hours, agreed opening hours (2, N=14) and basic infrastructure, appropriate lighting (2, N=14). (Figure 12)

On the scale of the building, fewer criteria justify the more and higher number of scores. The criteria with the highest ranking were sociable human zone, flexible space use (the surroundings of entrances, street terraces) (11, N=14) and active and transparent facades and soft edges (11, N=14). These were followed with high numbers of scores by flexible ground floor premise height (around 4 metres) (10, N=14), architectural quality, the support of 5 km/h "details", and the typical architectural character (9, N=14) and appropriate signs and inscriptions on the portal (9, N=14). The lowest ranking was reached by the criteria vertical orientation of the facade, smaller premises next to each other (5, N=14) and well-functioning joint representation (2, N=14). (Figure 13)

According to the diagram below (Figure 14), the distribution of the 33 criteria related to spatial theory (42%), space use (30%) and space management (27%) is balanced in the established system. On the other hand,

2. Ön szerint, melyek az "élhető városi földszint" legfontosabb kritériumai az UTCA léptékében?
What do you think are the most important criteria of the „liveable urban ground floor” on the scale of the STREET?
N=14 szakértő, Kérdőívzés ideje: 2021. május-június
(N = 14 experts, Questionnaire period: May-June 2021)

gyakorlati városfejlesztéssel foglalkozó szakmai körökben egyaránt alul értékelt a térmenedzsment szerepe, mind emellett hazai gyakorlata is még a kibontakozás előtt áll. Az eredmény alapján kirajzolódik, hogy az ágazat szerepe napjainkban kevésbé közismert és elismert az élhető városi utcák hazai terepén, noha a városi utcák megfelelő és sikeres működéséhez a térmenedzsment ágazat és ismérvek szerepe elengedhetetlen.

AZ ÉLHETŐ VÁROSI FÖLDSZINT KRITÉRIUMRENDSZERÉNEK ADAPTÁLÁSA BUDAPESTRE

A szakértői kérdőíveket követően, a kutatás keretében kilenc helyi szakértővel online interjú készült 2021. május és júniusa során. Az online interjú témája a 33 kritériumból álló rendszer. (1. táblázat) A kvalitatív szakértői interjúk célja a hazai és budapesti szakmai közösség véleményének, javaslatainak kikérése az élhető városi földszint ismérveiről. Majd a nemzetközi szakirodalom alapján felállított kritériumrendszer módosítása, hazai viszonyokra történő adaptálása a szakértői vélemények, javaslatok alapján. A szakértői interjúban az ismérvekről való kérdésekre a „környék”, az „utca” és az „épület” léptékében

csoportosítva került sor. Az interjúk alapján a szakértők a felállított kritériumrendszert és az ismérvek nagy részét támogatták. A kritériumok megnevezése és részletei bizonyos esetekben a szakértői vélemények alapján módosultak, kiegészültek. A „Megfelelő légtérarányok kültéri nappali térérzete” (UTE12) kritérium új megnevezése: „Megfelelő térarányok kültéri nappali térérzete” (UTE12), a „Lehetőség a leülésre” (UTH21) kritérium új, tágabb megnevezése: „Várakozásra alkalmas hely, lehetőség a leülésre” (UTH20), míg az „Építészeti minőség, 5 km/h "részletek" támogatása, a jellemző építészeti karakter” (ÉTE27) kritérium új megnevezése: „Gyalogos mozgásának tempójában érzékelhető részletek, építészeti minőség és jellemző építészeti karakter” (ÉTE26). A „Függőlegesen tagolt homlokzatok, kisebb helyiségek egymás mellett” (ÉTE28) kritérium pontosítás után: „Függőlegesen tagolt földszinti homlokzatok, kisebb helyiségek egymás mellett” (ÉTE27) változott, az „Aktív, átlátható homlokzatok, lágy szegélyek” (ÉTE29) kritérium hasonlóan kiegészült a „Aktív, átlátható földszinti homlokzatok, lágy szegélyek” (ÉTE28) megnevezésre, míg a „Rugalmas magasság” (ÉTE30) kritérium „Megfelelő földszinti helyiség adottságok, megfelelő helyiség magasság” (ÉTE 29) megnevezésre módosult. A „Gyalogosok és

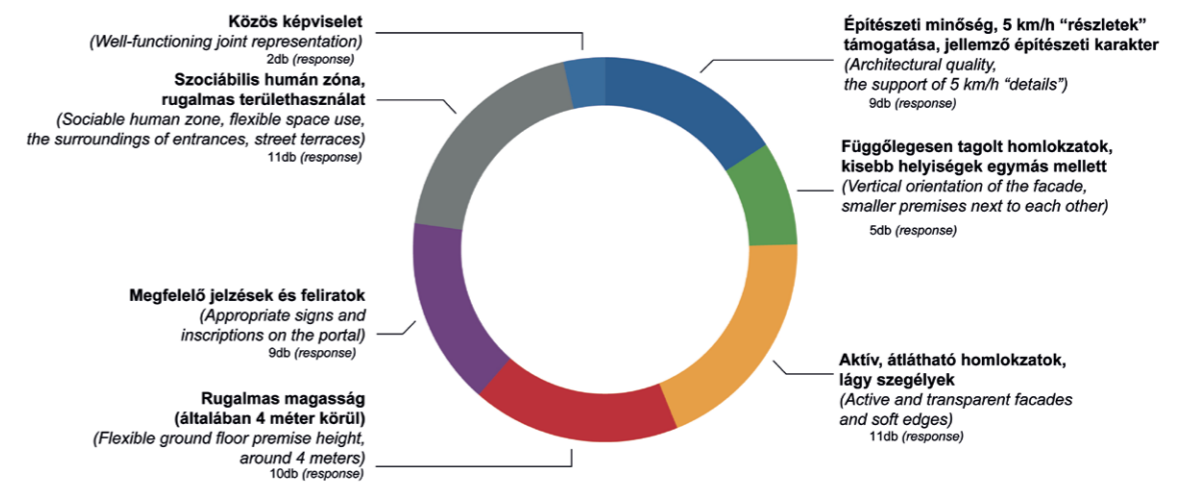
12. ábra/ Fig. 12: Szakértői kérdőív eredménye az "utca" léptékében (N=14) / The results of the expert questionnaire on the scale of the "street" (N=14)

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

13. ábra/ Fig. 13: Szakértői kérdőív eredménye az "épület" léptékében (N=14) / The results of the expert questionnaire on the scale of the "building" (N=14)

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

3. Ön szerint, melyek az "élhető városi földszint" legfontosabb kritériumai az ÉPÜLET léptékében?
What do you think are the most important criteria of the „liveable urban ground floor” on the scale of the BUILDING?
N=14 szakértő, Kérdőívzés ideje: 2021. május-június
(N = 14 experts, Questionnaire period: May-June 2021)

summarising the scores of the expert questionnaire dealing with the elements of the established set of criteria, we can state that the criteria related to space theory (52%) and space use (35%) received much higher scores than those related to space management (13%). (Figure 15)

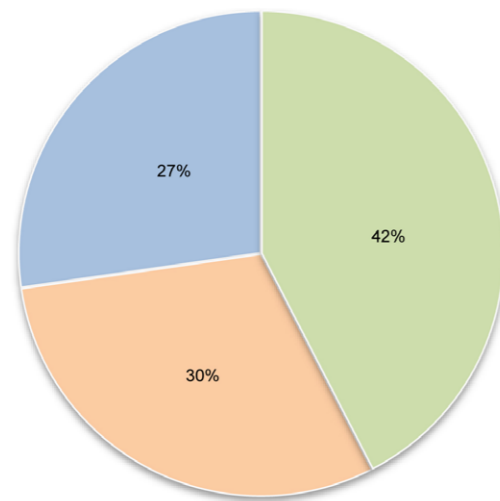
All this supports the assumption that, compared to the international practice, the role of space management is underestimated in both the scientific community and the professional circles involved in practical urban development in Hungary, while its practice is yet to unfold in the country. The results outline that the role of the domain is less widely known and recognised in the domestic field of liveable urban streets at present, although the domain of space management and the related criteria are essential for the proper and successful functioning of urban streets.

ADAPTATION OF THE SET OF CRITERIA OF THE LIVEABLE URBAN GROUND FLOOR TO BUDAPEST

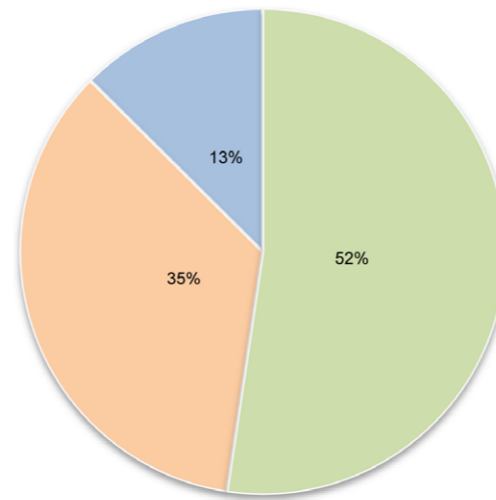
Following the expert questionnaires, online interviews were conducted with nine local experts between May and June 2021 as part of the research. The topic of the online interviews was the set of 33 criteria. (Table 1) The

aim of the qualitative expert interviews was to obtain the opinion and suggestions of the professional community of Hungary and Budapest on the characteristics of the liveable urban ground floor. Afterwards, the set of criteria established on the basis of the international literature was adapted to the domestic conditions based on the experts' opinions and suggestions. During the expert interview, the questions about the characteristics were grouped according to the scale of the "neighbourhood", "street," and "building". According to the interviews, the experts supported the set of criteria and the majority of the criteria. The names and details of the criteria were then modified and supplemented in some cases based on expert opinions. The new and broader name of the criterion "Possibility to sit down" (SSU21) is: "A place suitable for waiting and the possibility to sit down" (SSU20), while the new name of the criterion "Architectural quality, the support of 5 km/h "details", and the typical architectural character" (BST27) is: "Details perceivable by pedestrian passers-by, architectural quality and the typical architectural character" (BST26). The name of the criterion "Vertical orientation of the facade" (BST28) was corrected to: "Vertical orientation of the facade, smaller premises next to each

● Térelméleti kritérium (Spatial theory criteria)
● Térhasználati kritérium (Space use criteria)
● Térmenedzsment kritérium (Space management criteria)

● Térelméleti kritérium (Spatial theory criteria)
● Térhasználati kritérium (Space use criteria)
● Térmenedzsment kritérium (Space management criteria)

kerékpárosok prioritása” (UTH18) kritérium két szakértő számára is önmagában ellentmondásos megnevezés volt, ezért a téma részben beépült egy másik kritérium alá, és önálló kritériumként kikerült a rendszerből, így a módosítást követően a 32 kritériumból álló rendszert ismertetjük a következő táblázatban. A jól működő „Közös képviselet” (ÉTM32), mint a városi földszint élıhetőségét befolyásoló térmenedzsment tényező került be az épület léptében megjelenített ismérvek közé (2. táblázat).

ÖSSZEFOGLALÁS

A tanulmány összefoglalja és rendszerezi a jelenkori kutatásokat az élıhető városi földszint ismérveiről. Emellett bemutatja és feltárja a modern építészettről kritikusan gondolkodó, a fókuszba a hagyományos városi szövetet és élıhető városi földszintet helyező gondolkodók művei és a legfrissebb kutatások közötti kapcsolódási pontokat.

A tanulmány bemutatja a városi földszint ismérveiről a hazai szakértők körében végzett kérdőíves kutatás és kvalitatív interjúk eredményét. Ezek alapján megállapítható, hogy a szakértői csoport a „környék” léptékében a városon belüli jó pozíciót, a vegyes funkciójú területeket és kompakt területhasználat jelenlétét, a helyidentitást, a földszinti helyiségeket használó lakóközönséget és a lakó funkció jelenlétét tartja az élıhető városi földszintet befolyásoló legfontosabb kritériumoknak. Az „utca” léptékében a megkérdezett szakértők kiemelkedően fontosnak tartják az aktív és minőségi földszintek, funkcionális sokszínűség meglétét, a gyalogosan bejárható, sétálásra

készítető tereket, illetve a komfortérzet meglétét (szél-, zaj-, és napvédelem, árnyék). Míg az „épület” léptékében a legmagasabb értékelést a szociális humán zóna, rugalmas területhasználat (bejáratok környéke, utcai teraszok) és az aktív, átlátható homlokzatok, lágy szegélyek kapták.

Ugyanakkor a kritériumrendszer térelméleti, térhasználati és térmenedzsment típusú ismérvei és a szakértői kérdőív témák szerint összesített pontszámai alapján kirajzolódott, hogy a térmenedzsment ágazat hazai szerepe napjainkban kevésbé közismert és elismert, noha a városi utcák megfelelő és sikeres működéséhez a térmenedzsment szerepe elengedhetetlen.

A szakirodalmi kutatást és szintézist követően a helyi szakértők részvételével kialakított kritériumrendszer új eszközt ad a hazai szakmai közösség kezébe. Az eszköz vizsgálati módszerként, fejlesztési program alkotásához, közösségi részvételhez alkalmazható. Jó kiindulási alapot képez a hazai városközponti területek zárt sorú beépítésű területeinek, főutcáinak és bevásárlóutcáinak fejlesztése során. ©

14. ábra/ Fig. 14: Kritériumok típusainak megoszlása / The distribution of criteria types

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

15. ábra/ Fig. 15: Kritériumok típusainak pontszámai a szakértői kérdőív alapján (saját ábra) / Scores of criteria types based on the expert questionnaire

SAJÁT ÁBRA/FIGURE BY THE AUTHOR

other” (BST27) and the criterion “Active and transparent facades, soft edges” (BST29) was similarly supplemented to become “Active and transparent ground floor facades, soft edges” (BST28), while the criterion “Flexible ground floor premise height (generally around 4 metres)” (BST30) was renamed as “Appropriate features of ground floor premises, appropriate premise height” (BST29). The criterion “The priority of pedestrians and cyclists” (SSU18) in itself was considered controversial for two experts, which is why the topic was partly incorporated into another criterion and was removed from the set as an independent criterion; thus, we arrived to a set of 32 criteria, which we will present in the following table. The criterion of well-functioning “Joint representation” (BSM32) was added to the characteristics on the scale of the building as a space management factor affecting the liveability of the urban ground floor zone (Table 2).

SUMMARY

The study summarises and synthesizes present-day research activities on the characteristics of the liveable urban ground floor. Besides, it presents and reveals the links between the works of thinkers critical of modern architecture and focusing on the traditional urban fabric and the liveable urban ground floor and the latest research.

The study presents the results of a questionnaire survey and qualitative interviews conducted on the characteristics of the urban ground floor with the participation of Hungarian experts. Based on these, it can be established that the expert group regards the good position within the city, mixed-use areas and the presence of compact space use, place identity, a resident community using the ground floor premises and the presence of the residential function as the most important criteria affecting the liveable urban ground floor zone.

On the scale of the “street”, the responding experts give high priority to the existence of active and high-quality ground floors and functional diversity, to spaces accessible on foot and encouraging people to walk, and to the presence of the sensation of comfort (protection from

wind, noise, sunshine, shade). While the factors with the highest scores on the scale of the “building” were the sociable human zone, flexible space use (the surroundings of entrances, street terraces), and active and transparent facades, soft edges.

On the other hand, based on the scores aggregated according to the characteristics related to spatial theory, space use and space management, as well as the topics of the expert questionnaire, it became clear that the role of the domain of space management is less widely known and recognised in Hungary, even though the role of space management is unquestionable for the proper and successful functioning of urban streets.

Following the research and synthesis of the related literature, the set of criteria established with the participation of local experts offers a new tool to the Hungarian professional community. The tool can be used as a research method in order to create a development programme and for community participation. It forms a good starting point during the development of areas of terraced housing, high streets and shopping streets in the city centre areas in Hungary. ©

This work is licensed under Creative Commons 4.0 standard licenc: CC-BY-NC-ND-4.0.

2. táblázat/Table 2: A kutatás eredményeképpen előállt kritériumrendszer az élhető városi földszint ismérveivel / The set of criteria created as a result of the research presenting the characteristics of the liveable urban ground floor

Helyszín / Scale	Csoportosítás / Grouping	Sorszám / Serial no.	Kritérium / Criteria	Kritériumrészlet / Criteria details		
Környék (K) / Neighbourhood (E)	Térelmélet (TE) / Spatial theory (ST)	KTE1 / NST1	Városon belüli jó pozíció / Good position within the city	városon belül központi lokáció / central location within the city		
				tömegközlekedési ellátottság / availability of public transport		
				kerékpáros kapcsolat minősége / quality of cycling connection		
				mely társadalmi csoportok érhetik el az adott helyszínt / which social groups can access the given location		
		KTE2 / NST2	Jó kapcsolat a városi zöldinfrastruktúra rendszeréhez, szabadterek rendszeréhez / Good connection with the system of urban green infrastructure and the system of urban open spaces	városi zöldinfrastruktúrához való kapcsolat / connection with the urban green infrastructure		
				környékbeli zöldterületek látogatottsága, kihasználtsága / visitor numbers and popularity of nearby green areas		
				zöldterületek használatának célja / purpose of use if green areas		
		KTE3 / NST3	Megfelelő sűrűség / Appropriate density	beépítési sűrűség, szintterületi mutató / building density, floor area indicator		
				beépítés típusa / type of building		
				laksűrűség, használati intenzitás / population density, intensity of use		
				vegyes funkciójú területek és kompakt területhasználat / Mixed-function areas and compact space use		
				kereskedelmi helyszínek használata / use of commercial premises		
Térhasználat (TH) / Space use (SU)	KTH4 / NSU4	Közbiztonság / Public security	bűnözési mutatók / szubjektív lakossági biztonságérzet / criminal indicators / subjective sensation of security of the population			
			biztonságos terek kialakításának követelményei, megfelelő világítás / requirements of establishing safe spaces, appropriate lighting			
			földszinti helyiségeket használó közönség a környéken, közeli üzletek / bevásárlóközpont preferencia / community using the ground floor premises in the neighbourhood, preference of nearby shops / shopping centre			
			lakó funkció jelenléte a környéken / presence of the residential function in the neighbourhood			
			kedvenc hely / favourite place			
			központ vonzereje a lakosság szerint / attractiveness of the centre according to the population			
			változó környék, változó trendek / changing neighbourhood, changing trends			
			KTH5	KTH6 / NSU6	Helyidentitás, földszinti helyiségeket használó közönség, lakó funkció jelenléte / Place identity, a community using the ground floor premises, the presence of the residential function	földszinti helyiségeket használó közönség a környéken, közeli üzletek / bevásárlóközpont preferencia / community using the ground floor premises in the neighbourhood, preference of nearby shops / shopping centre
						lakó funkció jelenléte a környéken / presence of the residential function in the neighbourhood
						kedvenc hely / favourite place
központ vonzereje a lakosság szerint / attractiveness of the centre according to the population						
változó környék, változó trendek / changing neighbourhood, changing trends						
változó környék, változó trendek / changing neighbourhood, changing trends						

Helyszín / Scale	Csoportosítás / Grouping	Sorszám / Serial no.	Kritérium / Criteria	Kritériumrészlet / Criteria details	
Környék (K) / Neighbourhood (E)	Térelmélet (TE) / Spatial theory (ST)	KTM7 / NSM7	Jövőkép és stratégia, partneri hálózatok / Vision and strategy, partnership networks	partneri hálózatok és helyi önkormányzattal való kapcsolat / partnership networks and relationship with the local municipal government	
		KTM8 / NSM8	Helymarketing / Place marketing	utca, környék rendelkezik helymarketinggel? / the street or the neighbourhood has place marketing?	
		KTM9 / NSM9	Városüzemeltetés, helyi alapszolgáltatások / City management, basic local services	utca alapvető üzemeltetése (tisztaság) / basic management of the street (cleanliness)	
Utca (U)	Térelmélet (TE) / Spatial theory (ST)	KTM10 / NSM10	Tiszta és érthető tájékoztatói rendszer / Clear and comprehensible information system	környéken való tájékozódást segítő jelzések, táblák, feliratok minősége / the quality of signage, signs and inscriptions helping navigation in the neighbourhood	
		UTE11 / SST11	Gyalogosan bejárható, sétálásra készítő tér / A space accessible on foot and encouraging people to walk	járda minősége, berendezése / quality and equipment of the pavement	
		UTE12 / SST12	Megfelelő térarányok "kültéri nappali térérzete" / Appropriate spatial proportions, "spatial perception of an exterior living room"	átkelési lehetőség / crossing possibilities	
		UTE13 / SST13	Komfortérzet megléte (szél-, zaj-, és napvédelem, árnyék) / Sensation of comfort (protection from wind, noise, sunshine, shade)	akadálymentesség / accessibility	
		UTE14 / SST14	Megfelelő alap infrastruktúra megléte / Appropriate basic infrastructure	mi készíti sétálásra a gyalogost egy adott helyen? / what makes the pedestrian walk in a given place?	
		UTE15 / SST15	Fásított, zöld utca / Tree-lined green street	térrányok / spatial proportions	
		UTE16 / SST16	Építészeti sokszínűség, környezethez illeszkedő szabadter-építészet / Architectural diversity, exterior architecture suiting the environment	szél-, zaj-, és napvédelem, árnyék, városklíma megoldások / protection from wind, noise and sun, shade, city climate solutions	
		Térhasználat (TH) / Space use (SU)	UTH17 / SSU17	Forgalomcsillapítás, alacsony zajterhelés / The reduction of traffic, low noise pollution	nyilvános illemhely / public toilets
					hulladékártó / waste storage
					fák / trees
					zöldfelületek / green surfaces
					építészeti sokszínűség, történelmi örökség kezelése / architectural diversity, the management of the historical heritage
					szabadter-építészet / exterior architecture
		UTH18 / SSU18	Parkolási lehetőség és a gyalogos felületek egyensúlya / Parking opportunities and the balance of pedestrian surfaces	parkolási lehetőség / parking opportunity	
		UTH19 / SSU19	Aktív és minőségi földszintek, funkcionális sokszínűség / Active and high-quality ground floor zones, functional diversity	minimum 10 bejárat 100 méternyi épülethomlokaton / minimum 10 entrances along 100 metres of façade	
UTH20 / SSU20	Várakozásra alkalmas hely, lehetőség a leülésre / A place suitable for waiting, the possibility to sit down	leülési lehetőség / the possibility to sit down			
UTH21 / SSU21	Sokrétű térhasználat lehetősége, különböző korosztályok jelenléte / The possibility of diversified space use and the existence of different age groups	különböző korosztályok jelenléte, köztéri események, éjszakai használat: különböző térhasználatok számára nyitott hely / the existence of different age groups, events in the public space, night use: places open to various space uses			

Helyszín / Scale	Csoportosítás / Grouping	Sorszám / Serial no.	Kritérium / Criteria	Kritériumrészlet / Criteria details	
Utca (U)	Térmenedzsment (TM) / Space management (SM)	UTM22 / SSM22	Változatos bérlői mix / Diverse tenant mix	bérlői mix / tenant mix	
				kereslet és kínálat / demand and supply	
				horgonypont/bérlő / anchor points/tenants	
				napi vásárló forgalom / daily visitor traffic	
				tulajdonviszonyok / ownership	
			mióta működik a vállalkozás / how long the enterprise has been active		
		UTM23 / SSM23	Nemzetközi láncok és független kisvállalkozások jelenléte / International chains and independent enterprises	nemzetközi láncok, független kisvállalkozások jelenléte, helyi tulajdonú helyiségek és vállalkozások / the presence of international chains and independent enterprises, locations and enterprises of local ownership	
		UTM24 / SSM24	Utcamenedzsment / Street management	utcamenedzsment szervezet / street management kooperatív partnerek / cooperative partners	
		UTM25 / SSM25	Aktív órák / Active hours	összehangolt nyitvatartási idő / coordinated opening hours	
Épület (É)	Térelmélet (TE) / Spatial theory (ST)	ÉTE26 / BST26	Gyalogos mozgásának tempójában érzékelhető részletek, építészeti minőség és jellemző építészeti karakter / Details perceivable in the speed of movement of pedestrians; architectural quality, architectural character	jellemző építészeti karakter, változatos, minőségi anyaghasználat / typical architectural character, diverse and high-quality material use	
				5 km/h "részletek" támogatása / support of 5 km/h "details"	
		ÉTE27 / BST27	Függőlegesen tagolt földszinti homlokzatok, kisebb helyiségek egymás mellett / Vertical orientation of the facade, smaller premises next to each other	tagolt homlokzatok, kisebb helyiségek / segmented façades, smaller rooms	
		ÉTE28 / BST28	Aktív, átlátható földszinti homlokzatok, lágy szegélyek / Active and transparent ground floor façades, soft edges	aktív földszint / active ground floor	
		ÉTE29 / BST29	Megfelelő földszinti helyiségadottságok, megfelelő helyiség magasság / Appropriate features of ground floor premises, appropriate premise height	megfelelő helyiség magasság / appropriate room height	
		ÉTE30 / BST30	Megfelelő jelzések, feliratok és cégér / Appropriate signs and inscriptions	homlokzaton megjelenő feliratok, cégér / inscriptions and company signs on the façade	
		Térhasználat (TH) / Space use (SU)	ÉTE31 / BSU31	Szociális humán zóna, rugalmas területhasználat / Sociable human zone, flexible space use	humán zóna, emberi léptékű terek, bejáratok kialakítása / human zone, spaces of human scale, the design of entrances
					köztéri teraszok jelenléte / public terraces
					rugalmas helyiséghasználathoz való lehetőség / the possibility of flexible premise uses
					illatok, hangok szerepe / the role of smells
Térmenedzsment (TM) / Space management (SM)	ÉTM32 / BSM32	Közös képviselő / Joint representation	közös képviselő megléte, minősége / the existence and quality of joint representation		

- J. Zeisel, *Inquiry by design: Tools for environment-behavior research*, California: Monterey: Brooks-Cole, **1981**, p. 255.
- J. Gehl, *Cities for People*, Washington: Island Press, **2010**, p. 269.
- J. Jacobs, *The Death and Life of Great American Cities*, New York: Vintage Books, **1961**, p. 458.
- W. H. Whyte, *The Social Life of Small Urban Spaces*, New York: Project for Public Spaces, **1980**, p. 125.
- K. Szerdahelyi-Németh, Spatial theory analysis - on the border of private and public space, *4D Tájépítészeti és Kertművészeti folyóirat* **2020**, (1) 55-56, pp. 135-145. DOI: <https://doi.org/10.36249/55-56.9>
- Stadt Wien, „Perspektive Erdgeschoss”, Wien, **2011**.
- T. Meindl, „Lebendige Straßen - Lessons Learned” Stadtentwicklung Wien, Magistratsabteilung 18 - Stadtentwicklung und Stadtplanung, Wien, **2013**.
- W. Späth et al., „Lebendige Erdgeschoss”, Stadtentwicklung Zürich, Zürich, **2018**.
- Stadt Zürich, „Handel im Wandel”, Stadtentwicklung Zürich, Zürich, **2017**.
- Transport for London, „Guide to the Healthy Streets Indicators”, Transport for London, London, **2017**.
- H. Karssenberg et al., *The City at Eye Level*, Amsterdam: Eburon, **2016**, pp. 338.
- G. Cullen, *The Concise Townscape*, Great Britain: The Architectural Press, **1971**, p. 199.
- O. Newman, *Creating defensible space*, Washington DC: Department of Housing and Urban Development, **1996**, p. 123.
- C. Alexander, *A Pattern Language. Towns, Buildings, Construction*, New York: Oxford University Press., **1977**, p. 1171.
- A. B. Jacobs, *Great Streets*, Cambridge: The MIT Press, **1993**, p. 330.
- J. Gehl, *Life between buildings*, USA: Island Press, **2011**, p. 207.
- High Street UK2020 kutatás: In: Parker C. et al, *Identifying factors that influence vitality and viability*, Institute of Place Management, Manchester, Manchester Metropolitan University, **2016**.
- Delphi módszer: szakértők bevonásával készülő, jövő orientált, kvantitatív kutatási módszer. A résztvevők véleménye befolyásolja a kutatás irányát. A kérdőívek kitöltése több körben, az eredményeket visszacsatolva történik. / *Delphi method: a future-oriented, quantitative research method formed with the involvement of experts. The opinion of the participants influences the direction of the research. The questionnaires are completed in multiple rounds through the feedback of the results.*
- Karssenberg et al, *The City at Eye Level, Lessons for Street Plinths*, Amsterdam, Eburon, **2016**, pp. 338
- „épületek földszintje” / “ground floor of buildings”
- „város szemmagasságban, az épületek földszintje és az épületek közti szabadter” / “the city at eye height, the ground floor of buildings and the free space between buildings”
- Robinson et. al, *Placemaking - Value of the Public Realm*, CBRE, **2017**.
- Maslow-piramis: Maslow-féle szükséghierarchia, motivációs elmélet, ami öt szinten gyűjti össze az emberi szükségleteket. / *Maslow pyramid: Maslow's hierarchy of needs, which summarises human needs on five levels.* A. H. Maslow, *A theory of human motivation, Psychological Review* **1943**, (4) 50, p. 370–396. DOI: <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- S. Robinson et. al, „Placemaking - Value and the Public Realm” CBRE, **2017**.
- L. Saunders, *Healthy High Streets, Urban Design Group Journal* **2020**, Spring (1) 154, pp. 19-21.
- PPS, „Placemaking, What if we built our cities around spaces?” Project for Public Spaces, New York, **2018**. https://uploads-ssl.webflow.com/5810e16f876cec6bcbcd86e/5b71f88ec6f4726edfe3857d_2018%20placemaking%20booklet.pdf Letöltés dátuma: 2021. 02. 09.
- K. Madden, *Hogyan varázsoljunk újja egy közteret? Kézikönyv jól működő közösségi terek létrehozásához*, Budapest: Ökotárs Alapítvány, **2008**.
- M. Carmona, Place value: place quality and its impact on health, social, economic and environmental outcomes, *Journal of Urban Design* **2019**, (1) 24, pp. 1-48. DOI: <https://doi.org/10.1080/13574809.2018.1472523>
- J. Speck, *101 szabály az élhető városért*, Budapest: Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum, **2020**, p. 244.
- A www.budapestdialog.hu hely alapú online közösségi tervezési eszköz 2014-ben jött létre, alapítói: Berecz András, Szerdahelyi Tamás, Szerdahelyi-Németh Klára (településfejlesztési szakmai vezető). A meglévő oldal további fejlesztéseként jött létre 2020-ban a www.kozossegitervezes.hu hely alapú online PPGIS tervezési eszköz, amelynek alapítói: Berecz András, Szerdahelyi Tamás, Szerdahelyi-Németh Klára (településfejlesztési szakmai vezető), Avar Zoltán, Lukácsházi Gergely, Virág Benedek (projektmenedzsment). / *The geospatial based community planning tool www.budapestdialog.hu was created in 2014 by founders András Berecz, Tamás Szerdahelyi, Klára Szerdahelyi-Németh (professional leader on urban development). With the further development of the existing website, the geospatial based online PPGIS planning tool www.kozossegitervezes.hu was created in 2020 by founders András Berecz, Tamás Szerdahelyi, Klára Szerdahelyi-Németh (professional leader on urban development), Zoltán Avar, Gergely Lukácsházi, Benedek Virág (project management).*
- A www.kozossegitervezes.hu oldal rendszerén futnak 2020 óta a Fővárosi Önkormányzat közösségi tervezéseire kapcsolódó online kérdőívek, amelyek a <https://kozossegitervezes.budapest.hu/> oldalon elérhetők. Illetve a Főváros Zöld Infrastruktúra Fejlesztési és Fenntartási Akciótervének, a Radó Dezső Terv készítésének során is ugyanezen oldal háttérrendszere szolgál (<https://rdt.budapest.hu/>) a helyi közösség online részvételére. / *The online questionnaires related to the community planning of the Municipality of Budapest have been running on the system of the website www.kozossegitervezes.hu since 2020 and they are accessible on the website https://kozossegitervezes.budapest.hu/. In addition, the background system of the same website (https://rdt.budapest.hu/) serves the online participation of the local community during the preparation of the "Radó Dezső" Plan, the Green Infrastructure Development and Maintenance Action Plan of the Municipality of Budapest.*